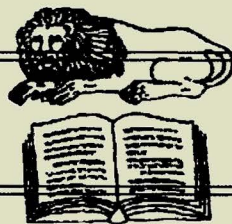
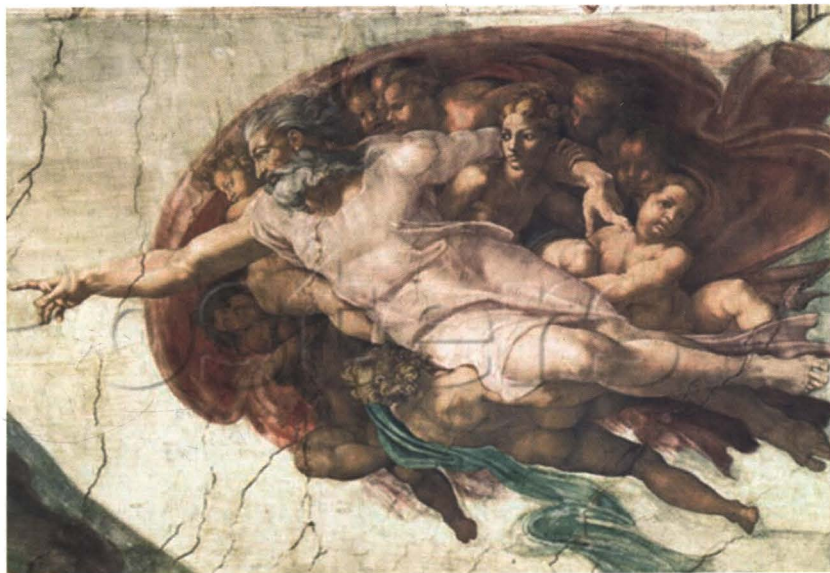

Jeromos füzetek

Bibliatudomány – Bibliaapostolság

88. szám

Aratás

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Budapest, 2012

A Teremtő (Michelangelo, Ádám teremtése, részlet)	címlap
Ajánlás (XVI. Benedek pápa)	1
A bibliai Izrael történelmének kérdései (Rózsa Huba)	2
A Biblia és a régészet (Gyürki László)	21
<i>Élő Ige Bibliaiskola, 78. óra (Vágvölgyi Éva)</i>	25
Örömhír – A bizalom ereje (Tarjányi Béla)	40
Könyvismertetés (Kocsis Imre)	42
Társulatunk életéből	45
Ajánlatunk	Borító

J e r o m o s f ü z e t e k
az első magyar szentírástudományi folyóirat
– gyakorlati anyaggal hitoktatók számára –
ISSN 0866-2207

Szerkeszti, kiadja és terjeszti:

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

B i b l i a k ö z p o n t

1066 Budapest, Teréz krt. 28. I/6. Fax: 312-24-78

Nyitva: hétfő-csütörtök, 9-17-ig ☎ 332-22-60

Email: jeromos@biblia-tarsulat.hu

Honlap: www.biblia-tarsulat.hu

**A szerkesztőbizottság tagjai: Kocsis Imre, Székely István,
Tarjányi Béla, Thorday Attila, Vágvölgyi Éva**

Felelős szerkesztő: Tarjányi Béla

Nyomda: Royal Press Hungary Kft.

Új teremtés

Az Úr azért mondja ki a Szavát, hogy azok, akik ugyanezen Ige „által” lettek megteremtve, befogadják. „Tulajdonába jött” (*Jn 1,11*): a Szó nem idegen számunkra, és a teremtést Isten olyannak akarta, hogy bensőséges kapcsolata legyen az isteni étellel. A negyedik evangélium prológusa az Isteni Szó elutasításával is – azok részéről, akik „övéi”, de „nem fogadták be Őt” (*Jn 1,11*) – szembesít bennünket. A „nem fogadták be” azt akarja mondani, hogy nem hallották az Ő hangját, és nem hasonultak a *Logosz*hoz. Ezzel szemben, amikor az ember, bár bűnös és törékeny, őszintén kitarul a Krisztussal való találkozásra, radikális átalakulás kezdődik benne: „Akik azonban befogadták, azoknak megadta a hatalmat arra, hogy Isten fiaivá legyenek” (*Jn 1,12*)

Befogadni az Igét, azt jelenti, hogy engedjük, hogy Ő formáljon, hogy így a Szentlélek erejéből hasonlóvá váljunk Krisztushoz, az „Atyától jött egyszülött Fiúhoz” (*Jn 1,14*). Ez egy új teremtés kezdete, megszületik az új teremtmény, egy új nép. Akik hisznek, azaz akik hívő engedelmisségekben élnek, azok „Istentől születtek” (*Jn 1,13*), részesei lesznek az isteni életnek: *fiúk a Fiúban* (vö. *Gal 4,5–6*; *Róm 8,14–17*). A János-evangélium ezen részét kommentálva Szent Ágoston meggyőzően mondja: „az Ige által lettél teremtve, de szükséged van arra, hogy az Ige által újjá légy teremtve”.¹ Itt látjuk kirajzolódni az Egyház arcát, mint az Isten Igéjének befogadása által meghatározott valóságot, aki testté lett és azért jött, hogy *fölverje sátrát közöttünk* (vö. *Jn 1,14*). Isten ezen emberek közötti lakozása, ez az Őszövetségben előre jelzett *sekina* (vö. *Kiv 26,1*), most Isten végső jelenlétében megy végbe az emberek között Krisztusban.

XVI. Benedek Pápa, *Verbum Domini*
Apostoli Buzdítás, 50.

¹In Iohannis Evangelium Tractatus I,12. in: PL 35, 1385.

RÓZSA HUBA

A bibliai Izrael történelmének kérdései a babiloni száműzetés után különös tekintettel a Jehud-tartomány történetére.

1. A kérdés helyzete

Izrael babiloni száműzetés utáni történelmének problémáját jól megvilágítja számunkra, ha kezünkbe vesszük az Izrael történetéről írt nagy monográfiákat. Ezek a művek általában az izraelita törzsek Palesztinában való megjelenésétől (Kr.e. 12. század) a perzsa kor végéig (Kr.e. 333) tárgyalják a bibliai Izrael történelmét, a hellenista kor eseményeire csak utalnak, és inkább külön, a korai judaizmus összefüggésében szokták feldolgozni.

A száműzetés utáni kor egybeesik a perzsa uralommal (Kr.e. 538-333), amikor Palesztina a perzsa birodalom része volt, és a palesztinai zsidóság élete a Jehud-tartomány keretében bontakozott ki. A monográfiák a perzsa kor történelmét szűken, mindössze kb. 30-40 oldal terjedelemben dolgozzák fel, és a korszak eseményeiről csak vázlatos képet adnak².

A korszak történelmének szűkszavú feldolgozása két okra vezethető vissza. Az egyik a forrásanyag korlátozottsága, amelyből csak nagyon kevés támpontot meríthetünk a Jehud-tartomány történeti eseményeire a perzsa korban. A másik ok, amely háttérbe szorította a figyelmet és érdeklődést a korszak iránt, a biblikus kutatás szemléletből magyarázható, amelyben a 20. század hetvenes éveinek közepétől egészen napjainkig alapvető fordulat következett be.

Jeruzsálem Kr. e. 587/586-ban történt elfoglalásától és lerombolásától, valamint a babiloni száműzetéstől (Kr. e. 587-586) vissza-

² Érdemes ebben a tekintetben két magyar nyelven is publikált Izrael történetére hivatkozni. J. BRIGHT *Izrael története* (Budapest1977) című 500 oldalas munkájában a perzsa korról mindössze 40 oldal foglalkozik. J. MAXWELL MILLER – JOHN H. HAYES *Az ókori Izrael és Júda története* (Piliscsaba 2003) című 450 oldal terjedelmű munkájában 35 oldal foglalkozik a perzsa korról. Az angol nyelvű mű második, az újabb kutatás eredményeit is feldolgozó kiadásában (2006) sem változott ez a helyzet (550 oldalból 42 oldal).

menőleg a királyság korán át a törzsek megjelenéséig a bibliai irodalom bőséges anyagot szolgáltat e kor történelméhez. Elsősorban az ún. Deuteronomisztikus történetírás (Józsue – Bírák – 1-2Sámuel – 1-2 Királyok könyve) jön számításba, de további támpontokat kapunk a mózesi könyvekből (Teremtés-Kivonulás-Leviták-Számok-Második Törvénykönyv), valamint a prófétai könyvekből. A bibliai történetírás teológiai természetű, és a régészeti kutatás eredményeiből, valamint profán források adataiból kiindulva számos kutató az elmúlt évtizedekben kétségbe vonja a bibliai történetírás történelmi értékét. Olyan álláspontot képviselnek, hogy Izrael történelmét a bibliai történetírástól függetlenül kell rekonstruálni³. Mindezek ellenére a bibliai irodalom nélkülözhetetlen, mert írott források nélkül lehetetlen történelmet írni. Bár a bibliai forrásokat kritikusan értékelik, mégis nélkülözhetetlen támpontokat nyújtanak a régészeti adatok és a profán források értelmezéséhez és elhelyezéséhez⁴.

Mindez nem mondható el a perzsa korról (Kr. e. 539-333), amelyről alig áll rendelkezésünkre bibliai forrásanyag. A hellenista korig mindössze a Krónikás történetírásból a 1-2 Krónikák könyvéből, valamint Ezdrás és Nehemiás könyvéből, továbbá Aggeus és Zakariás könyvéből ismerjük Jehud-tartomány történelmét. Bár ebben az esetben is érvényes a kritikus értékelés, mégis a felsorolt források elengedhetetlenek a kor ismeretéhez, amelyek a biblikus tudomány és a régészet számára egyaránt hosszú ideig az egyedüli történelmi tanúkat és vonatkozási pontot jelentették. Az elmondottakból érthető, hogy a száműzetés utáni restauráció nagyjából néhány oldalra szorítkozik, míg a történetírás súlypontja a száműzetés előtti időszakra esik.

³ Lásd I. FINKELSTEIN – N. A. SILBERSTEIN. *The Bible Unearthed*, New York 2001 magyar nyelvű fordításban *Biblia és régészet. Az ókori Izrael történelmének két arca* címen jelent meg a *Gold Book* kiadónál; továbbá M. LIVERANI., *Oltre Bibbia. Storia antica di Israele*, Roma 2003, angol nyelven *Israel's History and the History of Israel* London 2005, 2009; vagy K. W. WHITELAM, *The Invention of Ancient Israel. The Silencing of Palestinian History*, London 1996; A régészet és a Biblia viszonyának rövid összefoglalását lásd. I. FINKELSTEIN, *A Short Summary: Bible and Archaeology*; B.B.SCHMIDT, *Concluding Summary: Archaeology's Message*; in: *The Quest for the Historical, Israel*, I. Finkelstein, A Mazar, Szerkesztette B.B.Schmidt, Atlanta 2007, 183-188. 189-195

⁴ lásd RÓZSA H., *Biblia és régészet. Az ókori Izrael két arca*, Távlatok (2006/4) 437-445 in: *Isten a kezdet és a vég. Válogatott tanulmányok*, Budapest 2010, 301-308

A száműzetés utáni, azaz perzsa kor jelentőségének háttérbe szorítása biblikus kutatásban meggyökerezett szemléleti okra is visszavezethető. A hagyományos álláspont a bibliai hagyomány eredetét (mózesi könyvek: Pentateuchus) a kezdetekre vezette vissza. Minden, ami Izrael történelmében lényeges, az akkor megtörtént, formát öltött és írásban lecsapódott. Az Izrael hitét meghatározó jahvizmus a királyság korát megelőzően már jelen volt (mózesi kor), és Izrael hittörténetében a későbbiekre nézve mindent eldöntött. A királyság idején megújulás kiindulása az volt, hogy visszatértek a kezdetekhez. Ezért a kutatás Izrael történetírásának súlypontját is a kezdetekre helyezte. A. Alt, G. von Rad, és M. Noth a 30-as évektől a Pentateuchus-hagyomány kialakulásában perdöntőnek tekintette a királyságot megelőző évszázadokban a törzsek egyesülésével kialakult összizraelita tudatot, amely a bibliai hagyományt is egységesítette. Nem csoda tehát, hogy az Izrael történelme monográfiák, főként M. Noth indítására terjedelmesen ezekkel a kezdeti eseményekkel foglalkoztak.

Nagy általánosságban elmondható, hogy az Ószövetség könyveinek zömét korai eredetűnek tartották, ami azt jelenti, hogy a királyság korában alapvető formát öltöttek, amelyek Izrael hite és élete számára minden lényegest tartalmaznak. Ugyanakkor a perzsa korban mindebben lényeges változás már nem történt, és Izrael története Palesztinában semmi lényeges újdonságot sem mond az addig elmondottakhoz.

2. Jehud-tartomány jelentőségének átértékelődése

A 80-as évektől a biblikus kutatásban beállt fordulat magával hozta a száműzetés utáni kor, a perzsa kor jelentőségének átértékelését⁵. Ezt a fordulatot a szentírástudomány több területén szerzett új belátások hozták létre. Az indítást a Pentateuchus kutatásban bekövetkezett fordulat adta, miszerint a mózesi könyvek hagyománya késői eredetű, és csak a perzsa korban kapta meg kánoni formáját. A

⁵ A téma átfogó és részletekben való bemutatását gazdag irodalmi utalásokkal lásd CARTER, CHARLES E., *The Emergence of Yehud in the Persian Period. A Social and Demographic Study*, (JSOTSup 294) Sheffield 1999, 31-74 (The Changing Face of the Persian Period fejezetcím alatt).

prófétai hagyomány ebben a korban lényeges bővítésen és redakción ment át, új JHWH tapasztalatokkal értelmezték és egészítették ki, s ebben a formában formálódott könyvekké. Az elmondottakhoz hozzátelhetjük, hogy ennek az időszaknak terméke Ezdrás és Nehemiás könyvének alaprétege, a fogság utáni kispróféták, mint pl. Aggeus, Zakariás könyve, a zsoltárok és a bölcsességi irodalom jelentős része.

Összességében ma általánosan elfogadott, hogy a Biblia Izrael történetének késői szellemi terméke. A Bibliáról, mint írásba foglalt hagyományról a Kr.e. 6. századtól beszélhetünk. A perzsa kor két évszázadában keletkezett a bibliai irodalom jelentős része, akár úgy, ahogyan kánoni formájában a kezünkben van. Ebben a megállapításban jelentős szerepe van annak a felismerésnek, hogy az egyes könyvek kialakulásában végbement redakciós, szerkesztő folyamat időben jóval hosszabb és terjedelmesebb, mint azt korábban gondolták. Júda királyságának összeomlása után a már eddig feljegyzett vagy szóbeli hagyományokat összegyűjtötték, rendezték és írásba foglalva egységesítették, valamint új hittapasztalatokkal értelmezték és kiegészítették. Ezek az írások alkotják végső formájukban a Bibliát. Az itt vázolt tevékenység lényegi formájában a perzsa korban ment végbe, ami azt is jelenti, hogy a Biblia keletkezésének helyzetét Izrael történelmében újra kell gondolni.

Mindez ahhoz a felismeréshez vezetett, hogy a perzsa kor 200 éve Izrael vallástörténetének rendkívül produktív és termékeny korszaka, amelyben a palesztinai zsidó közösség új JHWH tapasztalatokban részesült, és jelentős szerepe volt a Biblia végérvényes kialakulásában. Érthető tehát, hogy az elmúlt három évtizedben a biblikus kutatás figyelme egyre jobban eme időszak felé fordult, és megnövekedett jelentősége egyúttal azt a feladatot is jelenti a szentírástudomány számára, hogy feltárja a babiloni száműzetésből visszatért, és a Jehud-tartományban megszerveződött zsidóság történelmét. A kérdés ugyanis az, hogy milyen feltételek tették lehetővé ilyen gazdag vallási élet és a vele járó irodalmi tevékenység kibontakozását. Csak a palesztinai zsidó közösség politikai, gazdasági, társadalmi és vallási életéről szerzett ismeretek révén dolgozhatjuk ki a háttérrel a bibliai írások keletkezéséhez.

3. Támpontok a fogság utáni Izrael, különös tekintettel a Jehud-tartomány történetére a perzsa korban (Kr. e. 586-333)

Mielőtt a biblikus és a régészeti kutatás helyzetével és feltételeivel foglalkoznánk, röviden tisztázni kell a *Júda*, *Jehud*, *Júde*a terminológiát, amelyet a tudományos irodalom is használ.

Júda: a név eredetileg Júda törzsének törzsterületét jelölte, majd a Salamon halála után keletkezett két izraelita állam közül a déli királyságot, amelynek fővárosa Jeruzsálem, királyai pedig Dávid házából valók. Júda egészen Kr. e. 586-ig létezett, amikor II. Nabukodonozor újbabiloni uralkodó a királyságot elfoglalta, a lakosság számottevő részét pedig deportálta. Az ezt követő időszakot nevezzük babiloni fogságnak (Kr. e. 586-539).

Jehud: az egykori Júda királyság területén a perzsa korban kialakult tartomány neve. Kisebb annak területénél, mert déli részét, a Negev-et, az edomiták foglalták el a száműzetés ideje alatt⁶. A Jehud arám név, a régészeti feltárások során napvilágra került korsófogantyúkon talált felirat a tartomány jelölésére. Az elmúlt évtizedekben a tudományos irodalomban a Jehud megnevezést használják, de a Júda név is használatban van

*Júde*a: a tartománynak ez az elnevezése a hellenista kortól egészen a római időszakig.

Mint már említettem, a száműzetés időszakára, és ezt követően a Jehud-tartomány megszerveződésére és kialakulására rendkívül kevés forrásunk van. Ezeket három csoportba sorolhatjuk: a bibliai hagyomány, a régészet, Biblián kívüli profán források.

A perzsa korról Kr. e. 539-től, a száműzetésből való visszatéréstől egészen a hellenista korig, bibliai történeti források szűkre szabottak. Ide soroljuk Ezdrás és Nehemiás könyvét, Aggeus és Zakariás (1-8. fejezet) könyvét, valamint ezekhez kapcsolódva az apokrif irodalomból 3. Ezdrás könyvét⁷ és Josephus Flavius A Zsidók törté-

⁶ LIPSCHITS, O., *The Fall and Rise of Jerusalem*, Eisenbrauns 2005, 134-184 (Changes in the Borders of Judah between the End of the Iron Age and the Persian Period fejezetcím alatt)

⁷ Az Ószövetség ókori görög fordításának, a Szeptuagintának több jelentős kézira-

nete (XI. könyv) munkáját. Az utóbbi két írás a kánoni Ezdrás és Nehemiás könyvére támaszkodik, és nem mondanak többet a kánoni könyvekből ismert eseményeknél. A perzsa korban keletkezett próféta-írások – Iz 56-66, Malakiás, Joel és Jónás – csak közvetett módon engednek következtetéseket ennek az időszaknak a vallási vagy társadalmi viszonyaira.

Mint már említettük, általánosan elfogadott, hogy a bibliai hagyomány jelentős feldolgozáson ment át a perzsa korban. Egyes bibliai írások (pl. Jeremiás, Ezekiel) számos részletében nyilvánvalóan sok utalás található a Jehud-tartomány vallási és társadalmi viszonyaira, és ezeket a kutatás megpróbálja történetileg kiértékelni, a kiértékelt adatokat pedig valamilyen módon összhangba hozni a palesztinai zsidó közösség életének biztosnak elismert történeti adataival, ill. helyzetével. Hozzá kell azonban tenni, hogy a kiértékelés azonosítása történeti helyzetekkel, társadalmi és vallási állapotokkal sok esetben rendkívül hipotetikus, és csak óvatos mérlegelésre adnak lehetőséget.

A bibliai irodalomból történetileg a legjelentősebb forrás Ezdrás és Nehemiás könyve, minthogy a kor történelmére nézve egyedül belőlük kapunk adatokat. Ezek részben héber és arám nyelvű dokumentumok (Ezd 1-6), másrészt beszámolók Ezdrás és Nehemiás tevékenységéről Jehud-tartomány zsidó közösségében.

A héber nyelvű dokumentumok különböző listák, amelyek a következők: Kürosz rendelete, amelyben engedélyezi a hazatérést és a jeruzsálemi templom felépítését (Ezd 1, 2–4); a perzsa hatóságok által visszaszolgáltatót és Sesbaccárnak átadott szent edények leltára (Ezd 1,8–11a); a hazatértek listája (Ezd 2,1–67). Megismerjük még a templom Zerubbábel és Józsué vezetésével folytatott építését és az

ta (A, B kódex) a kánoni Ezdrás és Nehemiás könyve mellett (a Szeptuagintában Ezdrás β) egy további Ezdrás könyvet (3 Ezdrás könyve, a Szeptuagintában Ezdrás α) is tartalmaz, amelynek elbeszélése jelentős részben párhuzamos a kánoni Ezdrás könyvével. A Jozija király idejében megült pászkaünnep leírásával kezdődik, és az eseményeket a Krónikák könyve szerint követi a 2 Krón 31, 1-től egészen a 2 Krón 36. fejezet végéig. Ezután, bár nem azonos sorrendben, a kánoni Ezdrás könyve tartalmát közli (Ezd 1–10), majd kihagyja Neh 1–7 fejezeteket és lényegében a Neh 8. fejezettel folytatja, amelyet azonban csak félig tartalmaz (Neh 7, 72–8, 13), mert a 3 Ezd 9, 55-től (=Neh 8, 13) megszakad az elbeszélés fonala.

ellene folyt ellenségeskedést (Ezdr 3,1-4,5), az építés befejezését és a templom felszentelését (6,14-22). Az arám nyelvű forrás (Ezd 4,6–6,18) egy hivatalos levelekből álló gyűjtemény összekötő szöveggel, amely leírja a templom és a városfalak felépítésének körülményeit. Közöttük található két történetileg fontos utalás Aggeus és Zakariás próféta működésére is (Ezd 5,1; 6,14), akiknek igehirdetése döntő szerepet játszott a templomépítés elkezdésében és sikeres befejezésében. A dokumentumokon kívül a két könyv elbeszélésekből áll Ezdrásról (Ezdr 7-10; Neh 7,73b-10,39) valamint Nehemiásról (Neh 1,1-7,73a; 11-13).

Az Ezdrás és Nehemiás könyvének történeti értékével kapcsolatban azonban nem hiányoznak a kritikus hangok, amelyre részben maga a bibliai szöveg, részben pedig a Jehud-tartományban és a Jeruzsálemben folytatott ásátások eredményei megalapozott indítékokat szolgáltatnak. A dokumentumok autentikus volta és a bennük tartalmazott adatok történelmi megbízhatósága, a két reformátor, Ezdrás és Nehemiás küldetésének időpontja és tevékenységének lefolyása, egymáshoz való viszonyuk vitathatatlanul kritikus értékelésre szorul⁸. Azt is mérlegelni kell, hogy Ezdrás–Nehemiás könyve alapján (a helyreállítás története, Ezdrás elbeszélés, Nehemiás emlékirat) keletkezése nagyjából a Kr. e. IV. és III. század közötti időre helyezhető, tehát már távlatból tekintenek vissza a történetekre. A két könyv jelenlegi kánoni formájában a szöveg rendezésében kétségtelen teológia szempontok is érvényesülnek.

Igen fontos problémát jelent továbbá, hogy Ezdrás és Nehemiás könyve a palesztinai zsidó közösség vallási, társadalmi és politikai újjászervezését kizárólag a száműzetésből visszatérteknek tulajdonítja, és ezen a szinten tárgyalja és értelmezi, míg egyáltalán nem fog-

⁸ Az Ezdrás és Nehemiás könyvének szövegével és adataival kapcsolatos kritikus értékeléseket lásd RÓZSA H., *Az Ószövetség keletkezése II.* Budapest 2002³, 453-460; GRABBLE, LESTER L., *Reconstructing History from the Book of Esra*, in: *Second Temple Studies. 1. Persian Period*, Philip R. Davies szerk., (JSOTSup 117) Sheffield 1991, 98-106; *The „Persian Documents” in the Book of Esra: Are They Authentic?* in: *Judah and the Judaeans in the Persian Period*, Lipschits, O. / Oeming, M. (szerk.), Eisenbrauns 2006., 531-570; A két könyv adatainak szembeállítását a régészet eredményeivel, főként a Jeruzsálemben végzett ásátásokéval lásd ZWICKEL, W., *Eine Stadt muss sich neu erfinden* in: *Welt und Umwelt der Bibel* 61/3 (2011), 18-24

lalkozik az egykori Júda királyságának azon nagyszámú lakosságával, amelyet az újbabiloni hódítók nem deportáltak, és otthon maradtak. Az otthon maradtak helyzete és a visszatértek hozzájuk való viszonya, amelyet kétségtelen fontos tényezőnek kell tekinteni a Jehud-tartomány megszerveződése és konszolidációja szempontjából, teljesen említésen kívül marad. Mindent összevetve a perzsa kor 200 esztendejét a bibliai forrásokból, rendkívül hézagosan, kérdésekkel megterhelve, és bizonyos mértékig feltételes lehet rekonstruálni.

A profán történelem szempontjából a Jehud-tartomány a perzsa birodalom egy jelentéktelen tartománya volt, ezért a bibliai irodalmon kívülálló történeti források a Jehud-tartományban élő zsidóság életére nézve alig, vagy egyáltalán nem találhatók. Ebben a helyzetben a biblikus kutatás az újbabiloni, főleg azonban a perzsa korból eredő, különböző természetű okmányok keresésére és újraértékelésére fordítja a figyelmét. Emellett a Jehud-tartomány területén végzett régészeti kutatások is szolgáltatnak héber és arám nyelvű feliratok formájában segédanyagot.

A Jehud-tartomány történelme szempontjából legjelentősebbek források az elefantínei papiruszok, amelyekben levelezést találunk az Assuán mellett, Elefantíne szigetén élő zsidó kolónia és a palesztinai zsidó közösség vezetői között. A közösség a perzsa uralom ideje alatt katonai szolgálatot teljesített Egyiptomban⁹. Az első zsidó ezüst pénzérmekeket Jehud-tartományban verték a perzsa korban, amelyeket a perzsa uralkodóknak járó adó fizetésére szolgáltak. Az érmeiken két hivatalnok nevét is megtaláljuk, akiknek a feladata volt az adóbehajtás. Az ásatások szerte a tartomány területéről edénytöredékeket tártak fel, a fogantyúkon JHD pecsénnyomattal, vagyis a Jehud-tartomány nevével (összeségében 532 példány) Esetükben olyan edényekről lehet szó, amelyeket a tartomány adózásának céljából állítottak elő és a termény tárolására használtak.

A forrásokhoz sorolhatunk olyan ékiratos szövegeket, amelyek az újbabiloni birodalom végnapjairól és bukásáról (Nabonid krónika¹⁰),

⁹ KIEFER, J., *Die jüdische Gemeinde von Elephantine* in: *Welt und Umwelt der Bibel* 61/3 (2011), 40-41

¹⁰ A szöveg magyar fordítását lásd HARMATTA J., (szerk.), *Ókori keleti történeti*

vagy a perzsa birodalom felemelkedéséről (Kürosz agyaghenger¹¹) tudósítanak. Ezek közvetve megvilágítják Júda királysága Babilonba száműzött lakóinak hazatérésének hátterét és a perzsa hatóságok jóindulatát a száműzött hazatérésének és a templom építésének engedélyezését. Ebben a tekintetben különösen a Kürosz cilinder érdekes, amely Kürosz perzsa király jóindulatát és toleranciáját írja le a meghódított népek iránt¹².

A Jehud-tartomány perzsa kori történelmének megismeréséhez döntő szerepe van a régészeti kutatásoknak. Izraelben egy nagyszabású program, a Survey of Israel keretében tárják fel az ország régészeti hagyatékát. Tíz négyzetkilométeres egységekre bontva vizsgálják meg az egész ország területét, hogy megtalálják az egykori települések maradványait. A kutatásokat a modern archeológia kifinomult eszközeivel végzik és értékelik, amely a hagyományos archeológiai módszernél messzemenőbb eredményekhez vezet.

A száműzetés előtti Izraelhez (királyság Izraeléhez) képest teljesen új helyzetről beszélhetünk. Nem a fogság előtti, a bibliai hagyományból ismert jelentős települések (amelyhez főként a bibliai adatok segítettek), hanem kis falusi települések régészeti feltárásáról van szó, amelyek részben Ezdrás és Nehemiás könyvében megnevezettek, részben teljesen ismeretlen települések.

A feltárt települések és temetők eredményeit az egész Jehud-tartomány területén folytatott ásások eredményeivel egyeztetik, valamint az Ezdrás és Nehemiás könyvből ismert adatokkal szembesítik, és ezekből próbálnak következtetni az egész térség gazdasági és szociológiai helyzetére. Ide kell venni a Jeruzsálemben és város környezetében folytatott ásásokat is, amelyek hozzásegítenek, hogy tisztázzák Jeruzsálem helyzetét a perzsa korban, valamint a Nehemiás alatt épült városfalak és a helyreállítás mértékének kérdését.

chrestomathia, Budapest 1964, 236-237 (a fordítást készítette Komoróczy Géza)

¹¹ A szöveg magyar fordítását lásd HARMATTA J., (szerk.), *Ókori keleti történeti chrestomathia*, Budapest 1964, 306-308 (a fordítást készítette Harmatta János)

¹² A perzsa kor bibliai és biblián-kívüli forrásai rövid összefoglalását a tudományos irodalom ismertetésével lásd J. MAXWELL MILLER – JOHN H. HAYES, *A History of Ancient Israel and Judah*, London 2006², 498-500

A régészet eredményeinek alapján világossá vált, hogy Nabukodonozor hadjárata következtében Kr.e. 587/586-ban az egykori Júda királyság területe nem vált néptelen pusztasággá és romhalmazzá, mint azt a bibliai szövegek alapján feltételeznénk, de Kürosz ediktuma sem vezetett a Babilonba deportáltak tömeges visszatéréséhez, sem a visszatértek életének lelkes újra szervezéséhez. A régészeti leletek arról tanúskodnak, hogy a tartomány népesség lélekszáma a királysághoz viszonyítva jelentősen csökkent, főként Jeruzsálem és a környező vidéken. Ezdrás és Nehemiás könyvében visszatértek száma jóval magasabb, mint amire az ásátások eredményei alapján következtetni lehet. A lakosság vidéken telepedett le, mert a mezőgazdaság biztosította az életfeltételeket¹³. A feltárt használati tárgyak, pl. a kerámia leletek alapján a tartomány szegény volt. A terület adminisztrációs központja a Jeruzsálemtől délkeletre fekvő Ramat-Rahel lehetett, ahol a perzsa korban épült nagy építmény alapjait tárták fel. Helység adminisztrációs jellegét támasztja alá az itt talált jelentős számú Jehud lenyomattal ellátott, és az adózás célját szolgáló korszó. Jeruzsálemben végzett ásátások eredményeinek értékelése a kutatók körében vitára ad alkalmat¹⁴. A bibliai szövegekkel ellentétben, Nehemiás építkezéseinek, nevezetesen a városfalnak, alig található nyoma. A város lakossága is csekély lehetett, lakóhelyek maradványainak, a sírleletek és a kerámia leletek csekély számának

¹³ CARTER, CHARLES E., *The Emergence of Yehud in the Persian Period 172-248; The Province of Yehud in the Post-Exilic Period. Soundings in Site Distribution and Demography* in: *Second Temple Studies. 2. Temple and Community in the Persian Period*, Eskenazi, Tamara C./ Richards, Kent H (szerk.), (JSOTSup 175), Sheffield 1994, 106-145; FINKELSTEIN, I., *The Territorial Extent and Demography of Yehud/Judea in the Persian and Early Hellenistic Periods*, RB 117/1 (2010) 39-54; Jehud-tartomány lakosságáról a visszatéréstől a perzsa kor végéig jó áttekintést nyújt BECKING, B., „*We All Returned as One!*” *Critical Notes on the Myth of the Mass Return* in: *Judah and the Judaeans in the Persian Period*, Lipschits, O. / Oeming, M. (szerk.), Eisenbrauns 2006, 3-18, 8-10

¹⁴ WILLIAMSON, H.G.M., *Studies in Persian Period*, 64-73 (Nehemia's Walls Revisited fejezetcím alatt). A vélemények bemutatásával FINKELSTEIN, I., *Jerusalem in the Persian (and Early Hellenistic) Period and the Wall of Nehemiah*, JSOT 32/4 (2008) 301-320; USSISHKIN, D., *The Borders and De Facto Size of Jerusalem in the Persian Period* in: *Judah and the Judaeans in the Persian Period*, Lipschits, O. / Oeming, M. (szerk.), Eisenbraus 2006, 147-166; ZWICKEL, W., *Eine Stadt muss sich neu erfinden* in: *Welt und Umwelt der Bibel* 61/3 (2011), 18-24

alapján. A leletek kiértékelése természetesen továbbra is foglalkoztatja a kutatókat.

Mindent összegezve elmondható, hogy a régészet a fogság utáni Jehud-tartomány történetének meghatározásában jóval meghatározóbb szerepet tölt be, mint a királyság alatti Izrael megismerésében.

4. A Jehud-tartomány története főbb vonalakban

Az elmúlt két évtizedben rendkívül intenzív kutatás indult részben ama tartomány helyzetének feltárására, amelyet az újbabiloni birodalom a meghódított Júda királyság területén teremtett, másrészt a perzsa korban létrejött Jehud-tartomány történelmének megismerésére.¹⁵ Monográfiák, tanulmánykötetek és tanulmányok sora jelent meg a témában¹⁶.

Az eddig elmondottak alapján nyilvánvaló, hogy a Jehud-tartomány története minden erőfeszítés ellenére is csak főbb pontokban határozható meg. Ebben Ezdrás és Nehemiás könyvének adatai segítenek, de hozzá kell tenni, hogy a két könyv adatainak kiértékelése sok problémát hoz magával. Nem kis nehézséget okoz az Ezdrás első hat fejezetében található listák, mint a Kürosz-rendelet, a templom

¹⁵ A száműzetés után a Palesztinában megszerveződött zsidó közösség helyzetének sokrétű bemutatását a szélesebb közönség számára, de magas színvonalú szakszerűséggel lásd *Unter der Herrschaft der Perser. Israel erfindet sich neu, Welt und Umwelt der Bibel* 61/3 (2011)

¹⁶ A témában megjelent szakirodalomból olyan műveket emelünk ki, amelyek tekintéllyel képviselik a kutatás eredményeit, és távlatot nyitnak a további tanulmányok irányába: CARTER, CHARLES E., *The Emergence of Yehudi n the Perisan Period. A Social and Demographic Study*, (JSOTSup 294) Sheffield 1999; CARTER, CHARLES E., *The Emergence of Yehudi n the Perisan Period. A Social and Demographic Study*, (JSOTSup 294) Sheffield 1999; ALBERTZ, R., *Die Exilzeit. 6. Jahrhundert v. Chr.*, Stuttgart 2001; LIPSCHITS O. / BLENKINSOP J. (szerk.), *Judah and the Neo-Babylonian Period*, Eisenbrauns 2003; KRATZ, M. G., *Das Judentum im Zeitalter des zweiten Tempels*, (FAT 42) Tübingen 2004; GERSTENBERGER, E. S., *Israel in der Perserzeit. 5. und 4. Jahrhundert v. Chr.*, Stuttgart 2005; LIPSCHITS, O., *The Fall and Rise of Jerusalem*, Eisenbrauns 2005; GRABBLE, LESTER J., *A History of the Jews and Judaism in the Second Temple Period (Volum 1)*, London 2006; JAPHET, S. *From the Rivers of Babilon to the Highlands of Judah*, Eisenbrauns 2006; LIPSCHITS, O. / OEMING, M. (szerk.), *Judah and the Judeans in the Persian Period*, Eisenbrauns 2006; BLENKINSOP, J., *Judaism. The First Phase. The Place of Ezra and Nehemiah in the Origins of Judaism*, Cambridge 2009; Lipschits, O. / Knoppers, Gary N. / M. Oeming (szerk.), *Judah and the Judeans in the Achaemenid Period. Negotiating Identity in an International Context*, Eisenbrauns 2011

szent edényei, Sesbaccár, Józsue és Zerubbábel személyének értékelése, a velük visszatérő személyek listái, a templom felépítése és a vele kapcsolatos levelezés kérdése, valamint Jeruzsálem falainak építőinek listája Nehemiás könyvében. Hozzá kell még tenni, hogy a templom felépítésétől egészen Nehemiás érkezéséig (Kr. e. 520-445) terjedő időszak a történeti események ismerete tekintetében üres terület, és ugyanez mondható el Ezdrás és Nehemiás tevékenységének befejezésétől a hellenista korig (Kr. e. 333), Ezdrás érkezésének időpontja is rendkívül vitatott a kutatásban.

A babiloni száműzetésből való visszatérésétől a hellenista korig főbb pontokban az alábbiakban foglalható össze a Jehud-tartomány történelme. A II. Nabukodonozor által elfoglalt és a birodalomhoz csatolt Júda királyságának a területét hagyományosan egy lerombolt és lakosságától megfosztott tartománynak tekintették a babiloni száműzetés idején, amelynek élete csupán a romos ország területén vegetált. Ez a kép tárul fel a kérdést meglehetősen sematikus tárgyaló bibliai írások tükrében. Már korábban felmerült az a felismerés, hogy ez a kép nem teljesen helytálló,¹⁷ Júda lakosságnak a többsége nem került száműzetésbe (a bibliai adatok szerint kb. 10,000 ember, hivatalnokok, papok, iparosok kerültek Babilonba¹⁸) és vala-

¹⁷ JANSSEN, E., *Juda in der Exilzeit. Ein Beitrag zur Frage der Entstehung des Judentums*, (FRLANT 69) Göttingen 1956; Az egykori Júda királyság területének és lakosságának helyzetét az újbabiloni időszak alatt (Kr. e. 586-539) a kutatás átértékeli, és ennek reprezentatív bemutatását találjuk a következő tanulmánykötetben LIPSCHITS, O. / BLENKINSOPP, J., (szerk.), *Judah and the Neo-Babylonian Period*, Eisenbrauns 2003; A téma bemutatását lásd a tanulmánykötet két értekezésében: BARSTAD, HANS M., *After the „Myth of the Empty Land“: Major Challenges in the Study of Neo-Babylonian Judah*, in: LIPSCHITS, O. / BLENKINSOPP, J., (szerk.), *Judah and the Neo-Babylonian Period*, Eisenbrauns 2003, 3-20; ODED, B., *Where Is the „Myth of the Empty Land“ To Be Found? History versus Myth* in: LIPSCHITS, O. / BLENKINSOPP, J., (szerk.), *Judah and the Neo-Babylonian Period*, Eisenbrauns 2003, 55-74

¹⁸ A Babilonba deportáltak száma a 2 Kir 24, 14 szerint 10000 ember, amíg a 2 Kir 24, 16 valamivel kevesebb, 7000 emberben – 6000 harcos és 1000 mesterember – határozza meg számukat. Jeremiás könyve viszont csak 3023 judait említ, akik ez alkalommal fogságba mentek (Jer 52, 28). A számok ingadozása alapján csak találgathatunk. A tízezres szám túlzottnak tűnik, de lehet, hogy a 2 Kir 24, 16-ban említett 7000 ember csak jeruzsálemi, míg a Jeremiás által közölt 3023 fő csak judai, s a két szám összeadásából kijön a 10000-es szám. Más számítást a bibliai adatokból kiindulva, összefüggésben a Jehud-tartomány népességének mérlegelésével lásd BLENKINSOPP, J., *Temple and Society in Achaemenid Judah*, in: *Second Temple Studies. 1. Persian Period*, Philip R. Davies szerk., (JSOTSup 117)

milyen csökkentett szervezeti élet folyhatott a tartomány területén. Zakariás könyvének utalásából az is kiderül, hogy a templom területén a júdaiak rendszeresen összejöttek, és gyász-istentiszteleteket tartottak (Zak 7,3.5; 8,19). Nem sok ismeretünk van arra nézve, hogy a babiloniaiak milyen adminisztrációt építettek fel a meghódított királyság területén, de a jelenleg kutatás törekszik a kérdést újraértékelni. Az is kétségtelen, főleg Ezdrás és Nehemiás könyvéből, hogy a környező területén élő idegen lakosságból is sokan beszivárogtak erre a területre, pl. a Negebre az egykori Júda királyság déli területére az edomiták. Azt sem szabad elfelejteni, hogy Szamaria tartományt, amely folyamatosan asszír és újbabiloni tartomány maradt, a háborúk nem érintették, és itt megmaradt az újbabiloni adminisztráció is, amely magával hozta, hogy a terület életét Szamáriából biztosan ellenőrizték.

A Babilont meghódító (Kr.e. 539) Kürosz, perzsa király toleráns politikájának következménye a jeruzsálemi templom felépítésének és a kultusz helyreállításának, valamint visszatérés engedélyezése azoknak a száműzetésben élő júdaiaknak számára, akik az újjáépítésben részt akarnak venni (Kr. e. 538). Az engedély, az ún. Kürosz ediktum szövegét Ezdrás könyvéből ismerjük (Ezd 1,1-4). A szöveg autenticitása vitatott, de a kutatók többség elfogadja, hogy a szöveg lényegében valódi, eltekintve magától a stilizálástól, és teljesen megfelel Kürosz politikája szellemének.

Felmerült a kérdés, hogy a fogságból való visszatérés mennyire volt tömeges, vagy inkább a csoportokban való visszatéréssel kell számolni. A kutatók inkább az utóbbi mellett döntenek, és az első csoport a júdai Ssebaccár vezetésével tért vissza. A visszatérők számszerűségében rendkívül nehéz dönteni, de ezt a korabeli idők lehetőségeihez és adottságaihoz kell mérni. A visszatértek listája (Ezd 2,1-67 vö. Neh 7,6-68:) ugyanis túl magas számokat közöl¹⁹.

Sheffield 1991, 22-53,40-44; SMITH, DANIEL L., *The Politics of Esra: Sociological Indicators of Postexilic Judaeon Society*, in: *Second Temple Studies*. 1. Persian Period, Philip R. Davies szerk., (JSOTSup 117) Sheffield 1991, 73-97, 75-76

¹⁹ A hazatértek listája (Ezd 2,1-67, későbbi kiegészítésként a Neh 7,6-68-ban is elhelyezett) kétségtelen forrásokon alapul, de a visszatértek magas számadataival kapcsolatban jogosult a kritikus megfontolás (Ezd 2.64-65: „Az egész közösség negyvenkétezer-háromszázhatvan személyt tett ki, nem számítva a szolgákat és

A visszatérőknek számos problémával kellett szembenézni, részben az otthonmaradt júdaiak részéről, másrészt az esetleges idegen telepesek részéről, végül pedig a samariaiak sem nézték jó szemmel a hazatérőket, mert ezt a területet a saját maguknak tekintették, legalábbis a rendelkezés jogát maguknak tartották fenn. Nincsenek biztos ismereteink a nem deportált, és Júda területen marad zsidóság és a visszatértek viszonyáról. A bibliai hagyomány az egész helyreállítást a visszatérteknek tulajdonítja. A visszatértek „Izrael szent maradékanak” tekintették magukat, de ennek a tudatnak csak a samariaiakkal szemben megnyilvánulását ismerjük, részben vallási tekintetben a templomépítés ügyében, részben pedig politikai téren²⁰.

A megélhetés nehézségei (földművelésre alkalmas területet kellett szerezniük egy olyan régióban, ahol a művelhető terület már elfoglalt volt), és az építkezés kihívásai komoly nehézségeket okozott a Babilonból visszatérteknek. A romos városban az építkezésre nem volt felkészültségük, sem mesterségbelileg, sem számszerűen. Mindössze az egészen eléggé áldozatok oltárát építették fel, s így a kultusz megindulásának megteremtették a lehetőségeit. Sesbaccár viszonyát sem ismerjük a területen szerveződő adminisztrációhoz. Ezek után jóformán semmit nem ismerünk Jehud-tartomány életéről.. Nyilvánvalóan a kudarcok híre eljutott a babiloni diaszpórába, ahonnan egy

szolgálókat, akik hétezer-háromszázharmincheten voltak. Volt köztük kétszáz énekes és énekesnő) A népesség ilyen nagymérvű áttelepülésével közvetlen a Kúrosz ediktum után és az azt követő években aligha lehet számolni, ezért helyesebb a hazatelepültek későbbi csoportjára gondolni Kr. e. 520 körül, amikor a templom építése megkezdődött (vö. Zak 6, 9 köv.). S. Japhet (1983) rámutat a lista több önálló részből való összetettségére, és arra következtet, hogy egyszerre tartalmazza azok listáját, akik visszatértek a fogságból és azokét is, akik Palesztinában maradtak a fogság idején. Azokat foglalja össze, akik lojálisak voltak a jeruzsálemi kultuszhoz, és mint a „fogságból visszatértek közösségét” jellemzi, függetlenül attól, hogy voltak-e Babilonban vagy sem. Ezt a megoldást követi H. G. M. Williamson (1987), amikor a listát a fogság utáni júdeai zsidó közösség első nemzedéke jegyzékének tekinti, s szerinte azt nem lehet a kizárólag Babilonból visszatértekre leszűkíteni. S. Mowinckel szerint a visszatértek listája a júdeai zsidó közösség Kr. e. 400 körül végrehajtott népszámlálásról készült feljegyzés (S. Mowinckel, *Studien I*, 62 köv. old., 108 köv. old.).

²⁰ A Jehud-tartomány lakosságának különböző csoportjai között fennálló vallási, társadalmi és szociális viszonyairól átfogóan lásd SMITH, DANIEL L., *The Politics of Esra: Sociological Indicators of Postexilic Judaeae Society*, in: *Second Temple Studies*. 1. Persian Period, Philip R. Davies szerk., (JSOTSup 117) Sheffield 1991, 73-97

újabb csoport tért vissza Kr. e. 520-ban. Vezetőjük Zerubbábel, Jójachin király leszármazottja és a Babilonba deportált jeruzsálemi papság tekintélyes képviselője, Józsue főpap. Ez a visszatérés lendületet adott a templom felépítésének, amely jóval szerényebb volt, mint a salamoni templom, amely Kr. e. 515-ben épült fel²¹. Ezzel helyreállt nemcsak a Jehud-tartományban élő zsidóság, hanem a diaszpóra zsidóság központja is.

Ezzel azonban Jeruzsálem felépítése nem történt meg, de a tartomány újjászervezése sem. Jeruzsálem hosszú ideig csak a kultusz helye volt, a hova elsősorban a zarándokok érkeztek, és lakossága számszerűen nagyon szerény volt. A templom és a városfalak építésével kapcsolatban Ezdrás könyvében (Ezd 4,6-6,18) találjuk meg azt a levelezést, amely a perzsa uralkodóhoz írt problémákat tárja fel.

Ez az az arám nyelvű forrás (Ezd 4, 6–6, 18) egy hivatalos levelekből álló gyűjtemény összekötő szöveggel, amely leírja a templom és a városfalak felépítésének körülményeit. Közöttük található két történetileg fontos utalás Aggeus és Zakariás próféta működésére is (Ezd 5,1; 6,14), akiknek igehirdetése döntő szerepet játszott a templomépítés elkezdésében és sikeres befejezésében. Az arám nyelvű forrás célja az újjáépítés törvényességének igazolása, jelenlegi helyén, az Ezdrás 1–6 fejezetek összefüggésében, azonban az ellenséges környezettel való összeütközést hangsúlyozza. A levelek nincsenek kronologikus sorrendbe szedve, mert a templomi munkálatok Dáriusz idejéig (552–486) tartó megakadásának elbeszéléséhez (Ezd 4,1 köv.) a Xerxész (486–465) és I. Artaxerxész (464–424) korában folytatott levélváltás kapcsolódik, amely a város újjáépítését tilalmazza (Ezd 4,6 köv.; 4,17 köv.). Csak e levelek után következik a templomépítés Dáriusz idejében történt engedélyezése és befejezése (Ezd 5, 1 köv.). Hogy a levelek és az események jelenlegi sorrendje a felhasznált forrásokra megy vissza vagy pedig a Krónikástól származik, ma nehezen eldönthető. Akárcsak a listákkal kapcsolatban, a levelek esetében is felmerül az a kérdés, hogy honnan vette őket a szerző, és eredetiek-e vagy pedig hivatalos levelezést utánzó irodal-

²¹ WILLIAMSON, H.G.M., *Studies in Persian Period History and Historiography*, (FAT 38) Tübingen 2004, 11-15 (C. The Early Years címszó alatt)

mi alkotások, pl. a Krónikás munkája. Bár a hitelesség kérdésében nincs egységes álláspont, mégis úgy véljük, hogy a stílus és a perzsa politika ismert irányvonala alapján a levelek autentikusnak tekinthetők. Ez nem zárja ki annak lehetőségét, hogy a szövegösszefüggésbe helyezésük alkalmával a leveleket irodalmilag alakíthatták.²² Annyi bizonyos, hogy a templom felépítése az adminisztrációval történt problémák rendezése után történt meg, és jelentős mértékben nehézséget okozott a számariaikkal való konfliktus, akiket kizártak a templom építéséből.

A templom felépítését nem követte a város felépítése, amelyben biztosan szerepet játszott az is, hogy a perzsa hatóságok nem engedték meg a városfal felépítését. Zakariás könyvéből utalásokat kapunk Józsué főpap és Zerubábel helyzetére és szerepére közösség életében, de a két személy később eltűnik a közösség életéből.

A templom felépítésétől, azaz 520-tól a tartomány történeti eseményeiről semmit nem tudunk, kizárólag bibliai szövegekből való következtetésekre vagyunk utalva, és az ásatások eredményeire²³. A régészeti leletek tanúsága szerint Jehud-tartomány területén Jeruzsálemtől dél felé egy mezőgazdaságilag fokozatosan megerősödő településrendszer alakult ki, ahol a hazatérők megvetették lábukat.

²² A kutatók egy része szerint az Ezd 1–6 fejezetek szerzője a leveleket mint forrásanyagot vette át, pl. *H. G. Williamson* (1987), mások viszont úgy vélik, hogy a szerző a 4, 6–6, 18-ban közvetlenül nem leveleket, hanem egy arám nyelvű forrást használt fel, amely a fogság utáni újjáépítést beszélt el zsidó szemszögből, így *A. H. J. Gunneweg* (1981, 1982), *J. Lust* (1987), *O. Kaiser* (1992), *J. Becker* (1990) viszont elutasítja akár a levelek akár egy arám nyelvű forrás létét és az Ezd 4, 6–6, 18 arám nyelvű szakaszt teljes egészében a Krónikás alkotásának tartja. – A levelek hitelességének kérdésében mindmáig nem alakult ki egységes álláspont. *E. Meyer* (1896) megállapításai napjainkig maga mellé állítják a kutatók jelentős részét. Kimutatta, hogy a birodalmi arám nyelven (a Perzsa Birodalom nyugati részének hivatalos nyelve) megfogalmazott levelek megfelelnek az udvari kancellária stílusának és a Perzsa Birodalmi politika szellemének, ezért hitelesnek kell tartani őket. Hasonló érvekre támaszkodik *R. de Vaux* (1937, 1967) is. Az ellentábor viszont ugyancsak nyelvi és stilisztikai érvek alapján kétségbe vonja autenticitásukat, és irodalmi utáztatnak tartja őket, pl. *C. C. Torrey* (1910), *G. Hölscher* (1923). Legutóbb pedig *J. Becker* (1990) véli úgy, hogy az Ezd 1–6 fejezetekben található valamennyi héber és arám nyelvű dokumentum, tehát a levelek is, a Krónikás alkotásá.

²³ WILLIAMSON, H.G.M., *Studies in Persian Period*, 15-18 (D. From Zerubbabel to Nehemiah címszó alatt)

Ezdrás és Nehemiás könyvéből arról a folyamatos feszültségről van tudomásunk, amely a hazatelepültek, és főként a szamaritánusok között folytatódott. Úgy tűnik, hogy a tartomány közigazgatási helyzete nem rendeződött, és ügyeit továbbra is Szamariából intézték, amely mindenképpen a hazatelepültek hátrányára történhetett. A tartomány bizonyára nem heverte ki a Nabukodonozor hadjárat sebeit sem, legnagyobb városa, Jeruzsálem romokban hevert. Az ásatásokból, főképpen a helyi települések, és Jeruzsálem temetőinek összehasonlításából az a tény derül ki, hogy a város lakossága gyér volt, s a helyzet csak a 4. századtól változott meg.

A megélhetési lehetőségek, és a visszatért zsidóság helyzetének mozdíthatatlansága vallási krízist idézett elő (Malakiás könyve), ami a vallási törvények meg nem tartását, és a kultusz hanyag végzését is előidézte. A betelepedett idegenek és a szamáriaiakkal való ellentét kérdése azonban, úgy tűnik, hogy nem egészen egyértelmű. Malakiás könyve szerint a Jehud-tartomány férfijai összeházasodtak az idegennel, sőt később Ezdrás könyvéből tudjuk, hogy a vegyes házasságok komoly méreteket öltöttek. Ebből arra lehet következtetni, hogy az ellentét mégsem volt olyan óriási, sőt a főpap és a szamariai helytartó fia és lánya között is hasonló frigy született.

A Pentateuchus Papi-írásából, és az ún. nem papi-szövegeiből az „ároni papság” és Jehud lakosság ellentétére lehet következtetni, amennyiben a Papi-írás a Pentateuchus nem papi szövegeinek ellensúlyozása. A két írást egyesítették kb. Kr.e. 450 körül, ami egyfajta belső kompromisszumra enged következtetni, a kutatók egy jelentős részének álláspontja szerint a perzsa birodalmi joggá emelés jegyében²⁴. Kr.e. 400 körül a Pentateuchust, mint Tórát (Törvényt) hirdették ki, amelyet Ezdrás tevékenységének tulajdonítanak..

A templom felszentelését (Kr. e. 515) követő hetven év stagnálásnak Ezdrás és Nehemiás tevékenysége vetett véget és tartomány

²⁴ A kérdés a biblikus kutatás egy fontos és vitatott kérdése, mind a Pentateuchus keletkezéstörténetének mind a Jehud-tartomány és a zsidóság történetének szempontjából. A a perzsa birodalmi joggá emelés lehetőségének széleskörű vizsgálatát lásd WATTS, JAMES W. (szerk.), *Persia and Torah. The Theory of Imperial Authorization of the Pentateuch*, Atlanta 2001; FREI, P./KOCH K., *Reichsidee und Reichsorganisation im Perserreich*, (OBO 55) Göttingen 1996 (zweite, bearbeitete und stark erweiterte Ausgabe)

vallási, valamint társadalmi és politikai fellendülését jelenti. A problémák azzal kezdődnek, hogy nem tudjuk a két reformátor királyi megbízatással végzett tevékenységének időbeli sorrendjét megállapítani. Ezdrás könyve szerint (Ezd 7,8) Ezdrás pap Artaxerxész király uralkodásának 7. esztendejében érkezik Jeruzsálembe. Nehemiás viszont ugyancsak Artaxerxész a 20. esztendőben (Neh 1,1; Neh 2,1) kezdi küldetését, majd a 32. esztendőben visszatér a királyi udvarba (Neh 5,14; 13,6), ahonnan még Araxerxész uralkodása alatt visszatér Palesztinába.

A perzsa birodalomnak azonban három Artaxerxész nevű uralkodója volt, de közülük csak I. és II. Artaxerxész (Kr. e. 465-424 és Kr. e. 405-358) jöhetnek számításba a két reformátor működésével kapcsolatosan. A leírás problémája, hogy Ezdrás-Nehemiás könyve nem említi meg, hogy a jelzett időpontban hanyadik Artaxerxészről van szó. Nehemiás jeruzsálemi tartózkodása azonban biztosan 445-ben, I. Artaxerxész 20. esztendejében kezdődött, amelyet az elefantinei papiruszok adatai is megerősítenek. Ezért tehát Ezdrás működési idejének a meghatározása a probléma, vagyis hogy I. Artaxerxész uralkodásának 7. esztendejében (Kr. e. 458), tehát Nehemiás előtt, vagy csak Nehemiás után, II. Artaxerxész 7. esztendejében, Kr. e. 398-ban érkezett Palesztinába, azaz a 7. esztendőt II. Artaxerxész 7. esztendejének kell értelmezni. Ez nem közömbös kérdés a vegyes házasságok kérdésnek rendezésében, minthogy a probléma nagy társadalmi változást is jelentett Jehud-tartomány életében. A kutatás általában arra hajlik, hogy Ezdrás csak Nehemiás után érkezett Palesztinába.

Ezdrás működése az ún. Ezdrás elbeszélés szerint (Ezd 7-10; Neh 8-10) vallási természetű volt, amelynek eredménye a vegyes házasságok megszüntetése és a Jehud-tartomány zsidó közösségének elkötelezése a Mózes Törvényének teljesítésére. A küldetését biztosító királyi rendelet (Ezd 7,12-26) a zsidóságnak privilégiumokat hozott a templomi adózás, és a kultusz állami támogatásának szempontjából²⁵, míg Nehemiás működése elsősorban politikai, társadalmi és

²⁵ Ezdrás küldetése szövegének elemzését lásd GRABBLE, LESTER L., *What was Ezra's Mission?* in: *Second Temple Studies. 2. Temple and Community in the Persian Period*, Eskenazi, Tamara C./ Richards, Kent H (szerk.), (JSOTSup 175), Sheffield 1994, 287-299; ESKENAZI, TAMARA COHN, *The Missions of Ezra and Nehemiah* in: *Judah and the Judaeans in the Persian Period*, Lipschits, O. /

szervezői karakterű volt, és egyúttal perzsa tisztviselőként érkezvén, rendezte Jehud-tartomány közigazgatási helyzetét is (Neh 1-7.11-13). Nehemiás a perzsa hatóságok engedélyével felépítette a város falait, a tartomány lakosságát arányosan szétosztotta, és a szociális ellentéteket is az adósságok elrendezésével enyhítette. Ezen felül a tartomány közigazgatásilag a perzsa tartomány önálló tartományává tette. A két reformátor tevékenysége egyúttal számos kérdést is nyitva hagy. Főként Nehemiás jeruzsálemi építkezései, a városfalak építése, amelyeknek a régészeti kutatás eddig nem jutott a nyomára. Ebből a korból mindössze néhány falmaradvány állapítható meg..

Ezdrás és Nehemiás tevékenységével a palesztinai zsidóság élete vallásilag, társadalmilag és közigazgatásilag, valamint gazdaságilag végérvényesen konszolidálódott, és ennek a konszolidációnak a jegyében folytatódott. Egyúttal megteremtődtek a feltételek a bibliai hagyomány irodalmi rendezésére, és ezzel összefüggésben egy intenzív vallási-teológiai gondolkodás kibontakozására. A két reformátor után egészen a hellenista korig nincsenek ismereteink a tartomány történelméről²⁶.

Az újabb monográfiák két szempontra mutatnak rá a palesztinai zsidó közösség kutatásában a perzsa korban. Egyrészt arról az óvatosságról, ahogyan a kutatók a Jehud-tartomány történetével kapcsolatos forrásokat értékelik, és történelmi összefüggéssé próbálják kapcsolni a megszerzett ismereteket. Másrészt ennek a korszaknak a kutatása már eddig is, és a jövőben is számos, alapvetően új részlettel formálja át, vagy egészíti ki meglévő ismereteinket. Nemcsak a politikai történelem területén kapunk belátásokat, hanem üdvtörténeti szempontból is, abban, hogy ez a korszak a vallási tapasztalatok tekintetében milyen gazdagon gyarapította a bibliai Izrael hitét, amelynek tanúja a kezünkben lévő Ószövetség Bibliája.

Geming, M. (szerk.), Eisenbrauns 2006, 509-530

²⁶ WILLIAMSON, H.G.M., *Studies in Persian Period*, 21-24 (F The Last Century of Achaemenid Rule fejezetcím alatt)

Gyürki László

A Biblia és a régészet

A „*Le monde de la Bible*” folyóirat 200. száma ezzel a témával foglalkozik. Érdekes beszélgetést közöl Israel Finkelsteinnel, a Tel Aviv-i Egyetem Régészeti Intézetének igazgatójával, a megiddói ásatások társigazgatójával.

Nagyon röviden így összegezhető a régész megállapítása: *„Mivel a régészet és a Biblia is rétegből áll, a bibliai szöveget rétegenként kell kutatni.”*

Izrael Finkenstein „*A feltárt Biblia*” című sikerkönyv szerzője, (magyarul is olvasható „Biblia és régészet - az ókori Izrael történelmének két arca”). Finkelstein lelkes híve a tudomány semlegességének. Mint régész más szemmel nézi Izrael történetét, és a Bibliához való közeledését.

1949-ben született Petah Tikvahban anyai családja Belorusz, az apai ág Ukrajnából érkezett Palesztinába. Már nagyon fiatalon érdeklődött a történelem iránt, és régészetet tanult. Neves mesterei voltak: Yohanan Aharoni, Moshé Kochavi, Nadav Naaman, Yigael Yadin. Nagy hatást tett rá Albrecht Alt, aki az 1920-30-as években jött Palesztinába. Alt 1956-ban halt meg, és munkái 55 év után is használhatók.

Aharoni meghívta a 80-as évek elején a jeruzsálemi egyetem kutatócsoportjába.

Mégsem Jeruzsálemben kutatott, hanem főként Megiddóban. Ezt ő választotta. Elmondja, hogy azért, mert amikor egy területen dolgozik, szükséges, hogy az kellemes és békés legyen. Jeruzsálem nem egy békés hely. *40 év ásatás után* Megiddó a kedvenc helye, mert ez egy nagyon hosszú időszakot takar, 30 réteget 6000 évben. Központi helyről van szó, amelyik nemcsak Izrael történetét tükrözi, hanem a Közel-Keletét is. És különleges atmoszférája van. Finkelstein igazgatója a megiddói ásatásoknak, és a vaskor specialistája.

Elmondja, hogy amikor munkásságát kezdte kedvező alkalom nyílt arra, hogy a bibliai régészet, mint egzakt tudomány a régészeti kutatásokhoz kapcsolódjon. Az 1967-es háború megnyitott egy hihetetlen területet a kutatás számára, lehetővé vált a hozzáférés Ciszjordániához és Jeruzsálemhez. Kutatott Siloban és régészeti feltárást végzett az egész régióban. Az első intifáda után 1986-ban elhagyta ezt a területet és Megiddó iránt kezdett érdeklődni. Nagyon szeretne Szamáriában, az északi királyság fővárosában kutatni. Ez nagyon lényeges terület. Számos ok miatt ez a kulcs a bibliai történelem sok epizódjának megértéséhez. De a politikai helyzet nem engedi, hogy ez az álma valóra váljon.

Két példán mutatja be meglátásait a bibliai régészettel kapcsolatban. Az első Dávid és Góliát története, Sámuel első könyvének 17. fejezetében. Ez egy többretegű, nagyon bonyolult történet. Egyik kétségtelenül nagyon régi, egy másik újabb, amelyik Kr. előtti VII. századból ered, abból a korból, amikor a deuteronomista történelmet írták, és van egy még későbbi réteg. Szerinte ez az elbeszélés példája annak a módnak, ahogyan a Bibliát alkalmazni kell. Mint a régészet, a Biblia is rétegekből áll, és a bibliai szöveget ugyanúgy kell kutatni rétegről rétegre. Ahogy ezt a területen teszi, ugyanazt teszi a Bibliával is.

A második példája Manasszé király uralkodásának története a Királyok második könyvében. A 21. fejezetről van szó, amelyet az ideológia és a deuteronomista teológia formált és csak ezen túljutva lehet felderíteni, hogy mi van mögötte. A régészeti kutatások szerint Manasszé 55 évig uralkodott, abban az időben, amikor Szennakherib pusztító hadjárata után Júda hamvaiból újjászületett. Nagy király volt, de teológiai okok miatt negatív beállítást kapott a szövegben. Tehát egyfajta utazást kell tenni, hogy fel lehessen deríteni a történeti igazságot a szöveg mögött.

Ezután szól arról, hogy a klasszikus bibliai régészet atyja az amerikai W. F. Albright. Ő azzal a konzervatív bibliai régészettel állt szembe, amely azt vallotta, hogy a régészet bizonyítja, hogy a Biblia igaz, szemben a protestáns német környezetben létrejött Bibliával kapcsolatos kritikai iskolával. Albright elhatározta, hogy küzd ez el-

len az iskola ellen. Megértette, hogy a hangsúlyt azokra az eseményekre kell helyezni, amelyekhez az ásatásokon bizonyítékot talál. Nevezetesen Kánaán meghódítására koncentrált, amelyet Józsué hódított meg, és olyan mértékben, ahol a vizsgálatok bizonyítják a rombolás nyomait, valamint Dávid és Salamon királyságára, amely szerte nagyszerű nyomokat kellett hogy hagyjon.

Érdekes, hogy az izraeli bibliai régészek, akik kezdetben az Albright iskolához kapcsolódtak, nem vallási, hanem kulturális indokok alapján kutattak. Ben Gurion számára a bibliai hősök - Dávid, Salamon, Józsué, és a rómaiak elleni zsidó lázadások hősei - voltak azok a modellek, akiket ennek az új zsidó embertípusnak meg kellett testesítenie. Ben Gurion vissza akarta adni a büszkeségét ennek a hatalmas tragédiát átélő népnek, központba helyezve egy történelmet és a nemzeti közösség hőseit.

A következő kérdésre – *Ön szerint melyek ma az izraeli régészet erősségei és gyengeségei?* – Finkelstein ezt felelte:

Az izraeli régészet nagyon élő. A kutatás minősége Izraelben nagyon magas. Az izraeli régészek jelentős mértékben vannak jelen a nemzetközi régészeti szaklapokban, tudományos súlyuk és számuk jelentős a nemzetközi régészeti közösségekben.

Gyengesége, hogy néhány régész még úgy gondolja, hogy egyik kezében az ásóval, másikban a Bibliával kell dolgoznia.

Az ön munkáját néhányan arra használják fel, hogy Izrael legitimitását bizonyítsák, noha Dávid és Salamon királysága nem hagyott jelentős nyomokat. Mit gondol erről? – hangzik a következő kérdés.

Ezek a királyságok léteztek, és a történetiségükhöz a legkisebb kétség sem fér, még ha nem is volt olyan „mesés”, ahogy a Biblia leírja. Az emberek hajlamosak arra, hogy a kutatók munkáját használják fel arra, hogy alátámasszák a jelenkori eseményekkel kapcsolatos saját olvasatukat.

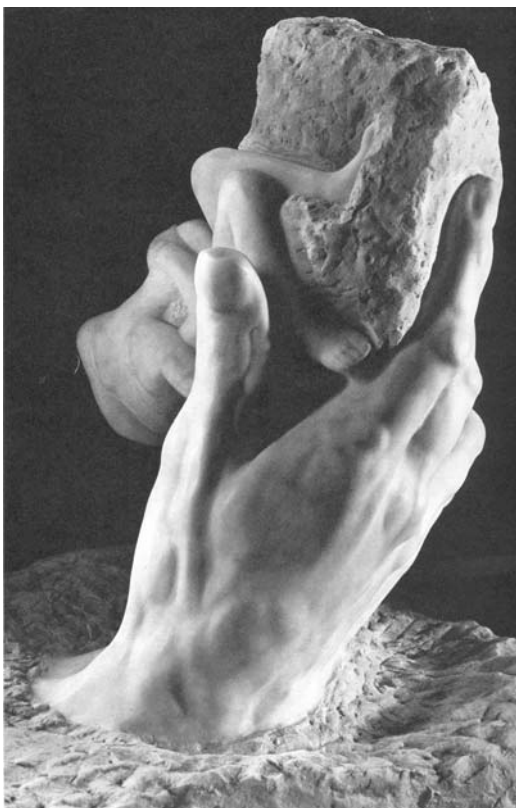
Ezen túl bizonyos palesztin körökben azt állítják, hogy a Templom soha nem létezett. Ez a tudományos igazság megvetésének bizonyítéka. Ezzel ellentétben Izrael ereje nyitottságában és tudományos kutatásának minőségében rejlik, ebben teljesen biztos vagyok.

A lényeg az, hogy a kutatás, bármi legyen is az elve, szabad legyen minden befolyástól és ráhatástól. Ez a tudományosságnak az ereje. A mi társadalmunk demokratikus és elég erős ahhoz, hogy szembenézzen egy olyan kutatómunkával, amely nem pontosan azt mondja, amit az elemi iskolában hallottunk! És nem hiszem, hogy Izrael állam vagy a zsidó nép jövőjét egy régészeti lelet határozza meg!

Az, hogy nincsenek nyomok nem jelenti szükségszerűen azt, hogy a történelem nem létezett. A tény, hogy egy királyságnak nincsenek nyomai, még nem jelenti azt, hogy ez a királyság nem létezett, nem volt jelentős. Például a Tel Amarna-i agyagtáblák írnak Szichemnek

egy aránylag jelentős királyságáról és a jeruzsálemiről Kr. e. XIV. századból, de csak nagyon kis nyomaik vannak. Másrészt a régészeti munka Izraelben olyan intenzív mind a régészeti tervekkel, mind a területi munkával kapcsolatban, hogy nem lehet hallgatni a negatív eredményekről. Bármilyen legyen is ez, a modern régészet, amely következetesen alkalmazza a pontos tudományos módszereket, jelentős szerepet játszik abban, hogy Izrael történetét rekonstruálja a bibliai időkben.

A képen:
Rodin, Isten keze

É l ő I g e

BIBLIAISKOLA

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Vágvölgyi Éva

Ki az ember?

Az ember teremtmény - él - alkot

A.) Alapgondolat

Teremtő – teremtés – teremtmény

Teremteni annyi, mint a nem létezőt létre hívni. Erre csak a Teremtő képes, a teremtő Lélek:

„Isten Lelke a vizek felett lebegett” (Ter 1,2).

Amikor Isten megteremtette az embert, azt mondja a Biblia, hogy saját képére és hasonlatosságára teremtette (Ter 1,26a-27) és leheletét adta neki, miután az agyagból (a föld anyagából) megformálta (Ter 2,7). Az állatokat és a madarakat csak földből alkotta (Ter 2,19). A Biblia hangsúlyozza az ember kiemelt szerepét a teremtmények között (Ter 1,26b.28; 2,15). Bár ugyanolyan anyagból van, mint a többi teremtmény, mivel részt kapott Isten Lelkéből részt vehet a teremtésben, részt vehet Isten alkotó tevékenységében. Kezdetben a Teremtő és az általa alkotott ember közötti kapcsolat harmonikus volt. Az ember békében és boldogságban élvezte Isten ajándékait: életét, hogy bekapcsolódhat Isten teremtő munkájába. A kísértő nyomán azonban újra és újra felüti benne fejét a vágy, hogy „olyan legyen mint Isten” (Ter 3,5-6; 11,4). Az ember bűnbeesése bajt és pusztulást okoz a teremtett világban és önmagában, amikor saját céljaira használja a többi teremtményt, beleértve a másik embert is. Ahelyett, hogy részt venne a teremtésben, „művelné” és „örizné” (Ter 2,15) a rábízott világot, zsákmánynak tekinti és kifosztja.

Az első békés és harmonikus korszakot minden őstörténet ismeri, a Zend Avesta Ver-nek, a görögök aranykornak, a Biblia Édenkertnek nevezi. Illusztrálásképpen egy példát emelünk ki a Biblián kívüli őstörténetek sorából:

Zend Avesta

„És Jiam-Shid íme felépítette a tágas, nagy birodalmat, amelyet Ver-nek nevezett, és benépesítette az udvar és a rét és az erdő állataival, emberekkel, szárnyasokkal, kutyákkal, és elhozta ide a vörösén lobogó tüzet és minden állatok magvát és minden fákat és táplálékot. A víz széles folyamban ömlött és Ver birodalmának magas várát körülvette. Itt voltak a sokféle madarak, a termékeny aranyföldek dúsan teremtek, a szegénylős ifjakban szerénység élt és tisztelet, a gyermekek erősek voltak, és étvágyuk jó volt. A birodalom kies volt és tiszta, mint az égiek lakóhelye, szépséges, és a magaslatok felől édes illatok szálltak alá. Az asszonyos fák dúsan nőttek a földből, és a gyümölcsöt gazdagon érlelték. És Ver birodalmának áldott lakói között nem voltak uralkodók, akik szigorú törvényeket hoztak; nem voltak koldusok, csalók, nem volt sötétben leselkedő ellenség, nem voltak erőszakosak, akik az embereket bántották, nem voltak marcangoló fogak. Az emberek között nem volt különbség, és az asszonyok a gyermekágyban nem kínlódtak. És az ország közepén Jiam-Shid kilenc hidat épített, hat nagyobbban és három kisebbet. És a hegység tetejére hatalmas palotát emelt és körülvette falakkal és szobákra osztotta és nagy ablakokat vágott”.

Az őskori király, Jiam-Shid, nem más, mint az első ember, a bibliai Ádám. Ez a Jiam-Shid megalapítja a szépség, a rend és a termékenység birodalmát, ugyanúgy, mint az egyiptomiaknál Ozirisz.

Hogy a hidak hová vezetnek, arról Zarathustra ebben a történetben nem beszél, de a könyv más részeiből kiderül, hogy a hidakból nyolc az aranykor végén leomlott, és csak egy maradt meg. Ezen az egyen járnak át a lelkek, akik a földről elköltöztek és a láthatatlanba visszatértek, vagyis ez a híd köti össze az Eget és a Földet, az anyagi és a szellemi teremtet. A kilenc híd a Zend Avesta szerint azt jelenti, hogy az aranykorban az ég és a föld között eleven áramlás, oda-vissza kapcsolat volt, kilencszerese annak, mint ami megmaradt.

Hamvas Béla szerint az aranykor a szépség és a termékenység ideje. Amikor a szellemi és isteni erők az emberi sorsba, a közösség életébe, a természetbe és az anyagba szabadon és bőséggel áramlottak, mindazt, ami a földön élt, átvilágították és megszentelték és teljessé tették. A látható világ természetes módon kiegészült a láthatatlannal. Ez tette az életet létté; ez tette egészzé, teljessé, egységgé. Ez a teljes egész, együtt a látható és a láthatatlan. A Föld és az Ég, az Isten és az Ember. Ez a Nagy Közösség. A bűnbeeséssel a világ egésze kettétört, és az ember az egyik, a csak földi, csak anyagi felében vergődik, él de a létből, a lét teljességéből, a megformált, kész, tökéletes, hiánytalan létből kizárta magát. Nem maradt más számára, mint az állandó és szüntelen sóvárgás az elveszett aranykor, az Édenkert után. Amióta az ember a megformált, kész, megnyugodott, boldog és egész létből kilépett, mindez számára csupán lehetőséggé zsugorodott, lehetőséggé, hogy valamikor egyszer visszatalál az elveszett aranykorba, az elveszett paradicsomba.

Amikor ebben a keresésben eljut az alázathoz és felismeri a többi teremtménnyel való rokonságát, szeretni kezdi a teremtett világot és már nem tekinti kifosztani való zsákmánynak, akkor megteszi az első lépéseket ezen az úton, mint ahogy a Bölcs 13,5-ben olvassuk „Mert a teremtmények nagyságából, szépségéből nyilván meg lehet ismerni azok teremtőjét”.

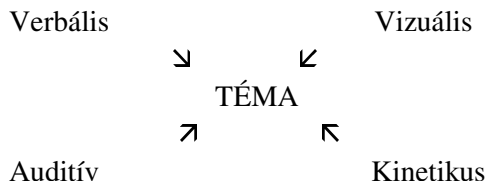
B.) Szöveg: Ter 2,4b-3,24

C.) Bevezetés

1. Az előző alkalommal a szöveg elemzésével szerzett ismereteinket most elmélyítjük és kiegészítjük egy, a téma megközelítésébe az egész személyiségünket bekapcsoló módszerrel, az integratív módszerrel, melynek segítségével nem csak megismerjük, hanem valóban átéljük, megtapasztaljuk, hogy mit jelent számunkra a teremtés. Az ember, bár ugyanolyan anyagból van, mint a többi teremtmény, mivel részt kapott Isten Lelkéből részt vehet a teremtésben, részt vehet Isten alkotó tevékenységében. Az ember az alkotás révén

maga is „teremtővé” válik és részt vesz a teremtés művében, megérzi és elámul Isten teremtő hatalmán.

A feldolgozás során négy oldalról közelítjük meg a teremtéstémát, verbális, vizuális, auditív és kinetikus oldalról:

A résztvevők számára a teremtéstéma elmélyítéséhez különböző megvalósítási lehetőségeket ajánlunk fel és hagyjuk, hogy mindenki szabadon kiválassza a neki legmegfelelőbbet. Az igazán mélyre ható persze az lenne, ha mindenki mind a négy oldalról megközelítené a teremtéstémát, de ehhez négy alkalom szükséges. A kiscsoportos munka végén a csoportok a plénum előtt mutatják be az alkotásokat. A passzív átélést választók minden csoportjából egy valaki beszámol az átélétekről.

a.) Lehetőségek a kiscsoportos munkára

– VERBÁLIS:

– **Közlésformák:** a teremtés eseményének más-más formában való megfogalmazása:

ballada, (nem muszáj mindig komolynak lennie, lehet vicces is) dal – esetleg valamilyen ismert dallammal énekelve –, újsághír-tudósítás.

– A teremtés átélése irodalmi szemelvények segítségével

Lehetőséget kell adnunk a teremtés passzív átélésének lehetőségére is, amelyre valamilyen kép, szöveg vagy zene ad lehetőséget, esetleg összekapcsolva kettőt (szöveg + kép, szöveg + zene, kép + zene). Utána a kiscsoport résztvevői megosztják egymással a tapasztalataikat.

– Irodalmi szöveggyűjtemény:

Bibliai szövegek: Bölcsesség könyve 13,1-5; Zsolt 19,1-7;
Zsolt 89,6-15; Zsolt 104,1-33; Zsolt 148,1-14

Assisi Szent Ferenc: Naphimnusz

Mindenható, fölséges és jóságos Úr,
Tied a dicséret, dicsőség és imádás
És minden áldás,
Minden egyedül Téged illet, Fölség,
És nem méltó az ember, hogy nevedet kimondja.

Áldott légy Uram s minden alkotásod,
Legfőképpen urunk-bátyánk a nap,
Aki a nappalt adja és aki ránk deríti a Te világosságodat!
És szép ő és sugárzó, nagy ragyogással ékes.
A Te képed, fölséges.

Áldjon, Uram, Téged hold nénénk és minden csillaga az égnek!
Őket az égen alkotta kezéd fényesnek, drága szépnek!
Áldjon, Uram, Téged szél öcsénk,
Levegő, felhő, jó és rút idő,
Kik által élteted minden Te alkotásod.

Áldjon, Uram, Téged víz hógunk,
Oly nagyon hasznos ő, oly drága, tiszta és alázatos!
Áldjon, Uram, tűz bátyánk,
Vele gyújtasz világot éjszakán.
És szép ő és erős, hatalmas és vidám.

Áldjon, Uram, Téged a földanya nénénk,
Ki minket hord és enni ad,
És mindennemű gyümölcsöt terem, füveket és színes virágokat.

Áldjon, Uram, Tégedet minden ember, ki szerelmedért
másnak megbocsát,
És aki tűr gyötrelmet, nyavalyát.

Boldogok, akik tűrnek békeességgel,
Mert Tőled nyernek majd, Fölséges, koronát.

Áldjon, Uram testvérünk, a testi halál,
Akitől élő ember el nem futhat.
A kik halálos bűnben hálnak meg, jaj azoknak!
És boldogok, akik magukat megadták Te szent akaratodnak,
A második halál nem fog fájni azoknak.

Dicsérjétek az Urat és áldjátok,
És mondjatok hálát Neki,
És nagy alázatosan szolgáljátok!

Sík Sándor: Az élő bokor, IV.

Én lelkem, aki hang vagy mindenestül
És a Hangra hangoltan visszazenged
A mindenségnek minden hangjait,
Milyen bizalmas, otthonos világ
Orchesztrumából zeng elő szavad!
Amerre fordulsz, minden hangra hang,
Meghitt, meleg, testvéri hang felel,
És mindnek egy a lelke: mind Belőle
Benne és Érte és Hozzá vagyunk.

Atyámfiak, akik szerettek engem,
És akiket szeretni úgy akarlak,
Ahogyan enmagamat szeretem, -
Atyámfiak, akik gyűlöltek engem,
És akiket szeretni úgy akarlak,
Ahogyan enmagamat szeretem,
Atyámfiak a minden messzeségben,
A szomszéd házban, szomszéd tartományban,
Más világrészben, más csillagvilágban,
Ismerősök, ismeretlenek,
Régvoltak és majd egykor születendők:

Kis munkatermünk túlsó szegletéből
Összörnyek leste barlangok zugából
Évezredek és eón millárdok
Fagyán keresztül is: rám nézzetek,
És lássatok egy leheletnyi fényt,
Egy szikra-pontot, amely csakhogy éppen
Van, de reszket és forró remegése
Tifelétek, hozzátok kívánkozik.
Egy szemet, amelyben tükröződni tudtok,
Egy hangot, amely alig hallhatóan
De mégis veletek és értetek
Él és remeg, zeng és imádkozik.

Testvérek vagyunk! – milyen egy sugárzó
És melegítő szó ez! Mind a földön,
Földön és égen, égen és űrben,
Ahányan vagyunk: testvérek vagyunk.
Most értem én a meleg kis barit
(Ó milyen rég volt!) hogy mi húzta hozzám,
Ha éhes volt, ha fázott, hogyha félt.
Azt a meleget érezte belőlem,
Amit anyja emlős puha teste,
Becéző nyelve, bolyhos bundaselyme
Lehelt, ölelt, csorgott felé
Szopókorában.

Ó, most értem én
A bozontos, bizalmas jóbarátot,
A jóságos, a hűséges pulit!
Hogy leste, milyen állhatatosan
Akaratom! Egy fél szemvillanásra
Kelt és indult és szolgált és loholt.
Ezer lépésről megmorogta értem
Az alattomos éjjeli veszélyt.
S ha kimerülten visszakullogott

Lábam elé az értem-állt csatából,
S megsimogattam elkízzott fejét,
Úgy nézett rám, mint hogyha mondaná:
„Köszönöm, én boldog vagyok!”
Mit látott bennem ez a lelkes állat,
És mit szeretett, hogyha nem az Istent,
Akitől küldetett, hogy legyen élő,
És legyen kutya és jó és enyém!

Köszönöm, puli testvér, hogy velem vagy!
Köszönöm közös Atya, köszönöm,
Hogy adtál őrzőt és barátot,
Okos kutyát,
Jámbor tehenet, mérföldlépő lovat, játékos cicát,
Csorgó méhecskét és harsány vadat,
Mezőmre tücsköt, ereszemre fecskét,
Pillangót a szememnek, éjszakámba
Fülemülét, harsány kakast a hajnal
Fullajtárául és mindent.

Atyám,

Hogy értem ezt a tarka, szép, családot,
És hogy szeretem! Immár soha többé
Egy sem lehet számomra idegen!
Értem az undok férget is, az ocsmány
Kövér gilisztát és a láb alatt
Haladó hernyót, a dülledt szemű
Varangyot és a mérges darazsat.
Viaskodván erőmfelettiekkel:
Feladattal és bűnnel, butasággal
És ennenmagam nyomorú-felével
De sokszor voltam hozzájuk hasonló,
A férgekhez és hullókhöz, az Isten
Elátkozott népéhez, a vonagló
És lappangók fertelmes fajzatához!

Köszöntelek, bizsergő hangyafaj!
Testvér vagyunk: vágyam egy veled,
Szolgálni és sűrögni a közért,
S vállalni terhet, szürke kis magamnál
Tízszer nagyobbat. Ti vagytok a jobbak,
Az igazabbak, de ikrek vagyunk!
Testvérszóval köszöntlek téged is
Nílus idomtalanja, víziló,
És titeket is, rőfögő kocák,
Sár hempergői: ó sár, a lomha
Pocsolyavíz, a lélekaltató,
Volt pillanat már, hogy szép volt nekem!
Én értlek és szánlak és szeretlek.

Madarak, ragadozók fönkerengők,
Mikor viztek már magatokkal egyszer? –
Fülemülék, pacsirták, cinegék,
Rigó testvérek, ó tanítsatok
A közös anyanyelvre: énekelni
Szívből-szakadtan, szívünk-szakadásig!
Oroszlánok, tigrisek, farkasok,
Ne kísértsetek: vért szagoltam én is
Veletek olykor, és a bömbölés,
A szenvedély sivár elemésztő
Bestia-üvöltése, jaj nagyon
Rokon nekem, irgalmazzon Isten!
Mindnyájatokkal egy testvér vagyok,
Mint egy a szép szelíd háznéppel is,
Kiket az Isten élő kötelekkel
A föld mellére kötözött:
Fák, virágok, fűvek és bogáncsok!
Derekamban érzem a karcsú nyárfák
Sudár szökését, ájtatos fenyők
Imája bennem; mint tölgyfalomb,

Sóhajtok néha; lelkeim szirmain
lbolyaillat és a széna lelke
Illan meg olykor, és az emberek
Oly óvatosan, és szemérmesen
Tapogatóznak éh csáppal felém,
Mint buzgó méhek a ti kelyhetekre,
Réti virágok, kis nővéreim.

Elheverek az otthonos gyepen,
Egy hűvös kortyot feliszom magamba
Szél öcsém kiborított serlegéből,
És megbillenti békés lelkemet
A meghitt mámor. Már ott ringatózom
Hármas ütemre a fenyőfaormon
A patakban locsogok a kövekkel,
Fogócskát játszom futri fellegekkel,
Egy billenő levélen negyedórát
Marakodom a szellő-kutyusokkal,
Kaszapengéssel, gilicebúgással,
Omló kövekkel, pizstráng-hallgatással,
Síró gyerekekkel egy kórusba ringok,
És zengek mint a hárfa, mint az erdő,
A távol és a tenger és a mennybolt,
És mint a minden.

Mind egyik vagyunk:

A Centrumtól egyforma messze és
Egymáshoz egyformán közel. A Szem
Mindnyájunkon egyformán rajt pihen,
A Szív egyformán mindnyájunk felé
És mindnyájunkkal egyformán piheg.
Azonos-egy a titkos száz elem,
Amelyből testvér testünk összeáll.
Azonos-egy a hármas szenvedély,
Mely olajozza kerekeink szíját:

Eszünk, szeretünk, szolgálunk azonképp,
És egy a titok, a váltság, a cél:
Mint a vizéből kifogott halacska,
Tátogatunk az Anyavíz után,
Amelybe jöttünk, amelybe sóvárgunk,
Bölcsen az egyik tudatlan a másik,
De mind sajogva s énekelve mind.
Elmondhatatlan sóhajtozásokkal
Fohász kodol bennünk egymagad után
Te mindnyájunkban egy és mindnyájunkban más,
Mindennél több, és mégis mindennel egy,
Te, aki én vagy és mi és ti és ők,
Mindenben én és mindenben nem-én,
Akinek emberek és csillagok
És minden lelkes és lelketlen állat
Egy hangra sírja: Nyugtalan a szívünk,
Míg el nem nyugszik benned, Istenem.

Madách Imre: Az ember tragédiája I-II szín

– VIZUÁLIS:

Illusztráció: rajzolás, festés, képválogatás a teremtés témájához

Plakátkészítés: a résztvevők mindenféle képekből válogatva egy nagy kartonra plakátot készítenek a teremtéstémához, vastag rost-ironnal írva a képek közé az esetleges szöveget, esetleg felhasználva a szöveggyűjtemény anyagát.

Elméledés fotók segítségével: teremtésképek a művészetből és a természetből, esetleg zenei aláfestéssel.

Ajánlott teremtést ábrázoló művészi alkotások: Michelangelo: Ádám teremtése, Éva teremtése, Tintoretto: Teremtés, Dürer: Ádám és Éva, Cranach: Ádám és Éva, Breughel: Paradicsom képek, J. Breughel-Rubens: Ádám és Éva a Paradicsomban, Tiziano: Ádám és Éva, Masaccio: Éden, Chagall: Paradicsom képek, Bassano: Édenkert, Blake: Ősi napok, Zichy Mihály: Illusztráció, Madách Imre: Az ember tragédiájához, Egri József: Ádám és Éva, Abanovák Vilmos: Ádám és Éva, Mihályfi Noémi: Ádám és Éva.

Rodin: Isten keze (ld. a 24. oldalon)

Természetfotók

Kollázs: a résztvevők különböző természetes anyagok felhasználásával (növények, fadarabok, ágacskák, fű, virág, stb.) egy nagy papírlapon vízfestéssel és ujjfestéssel ábrázolják a teremtést.

Agyagozás, gyurmázás

A teremtés motívum intenzív megélésének lehetősége, hogy agyagból csukott szemmel formázunk. Itt teljesen háttérbe szorul az értés és kutatás, illetve a formálás eredménye, egyedül csak a teremtés tettének belső megélése a fontos. A résztvevők saját maguk megtapasztalják, ahogy Isten a földből formálta őket. Minden résztvevő kap egy öklömnnyi gyúrható agyagot. Csukott szemmel gyúrnak a kezükben, és kiformalják a teremtéstörténet egy motívumát. Ha a csukott szem túl nagy problémát jelent valakinek, természetesen nyitott szemmel is csinálhatja, de fontos, hogy a többiek csukott szemmel formázzanak, hogy a környezet ne vonja el a figyelmüket. Másik lehetőség, hogy mindenkinek ugyanazt a motívumot, az ember teremtését javasoljuk, *adam* = földből való.

Esetleg halk meditációs zene segítheti a koncentrációt:

Liszt Ferenc: Romance oubliée

Erik Satie: Gymnopédie No.1

Gustav Mahler: Adagietto az 5. szimfóniából

Jules Massenet: Méditation

A teremtés bibliai jelenetének beállítása bibliai figurákkal

– Filmnézés:

Madách Imre - Jankovics Marcell: **Az ember tragédiája** I-II szín

F. Zefirelli: **Nap fivér, Hold nővér** *részlet: 16'41 – 18'18:*

Szól az édes madárdal

A zöldellő lombok alatt

Selymes szellő simogat

E kedves napon.

A réten, mely csillogó,

Repdések, mint pillangó,

Virágok közt járn jó

E kedves napon.

Bár lenne a fény örök,

Az élet ma pezsgő öröm,

Béke legyen mindenkivel

E kedves napon.

Dr. Francis Barboza: **Teremtéstörténet (egy indiai katolikus pap tánca** a tradicionális, klasszikus indiai tánc elemeinek és kifejezésformáinak felhasználásával) – *beszerezhető a Bibliaközpontban (Indiai tánc DVD, 400.- Ft).*

– **AUDITÍV:**

– **Zenehallgatás elmélkedve:**

Schütz: Kleine geistliche Konzerte c. művéből a Herr unser Herrscher (Zsolt 8.)

J. Haydn: Teremtés II. rész

Gen Rosso: Nuova creazione

Kísérőzene keresése az irodalmi művek olvasásához, diákpekhez. Ajánlott zenék:

Corelli: Concerto Grosso op. 6.8.

Vivaldi: A négy évszaktól a Tavasz

Stravinsky: Zsoltárszimfónia 3. tétel (150. zsoltár)

Mendelssohn: Elijah c. oratórium, részletek (Thank Be To God; Holy is God; I Go My Way; For The Mountains; But The Lord; O Come Every One; And Then Shall Your Light)

– **Daléneklés:** a teremtéstémához kapcsolódó énekek, Áldjad én lelkem az Urat: Alleluja /Lelkem/ 194. o., Fivérem Nap 74. o., Alleluja /Dicsérjétek, Zsolt 148/ 26., o. Atya teremtő 34. o., Minden mi él 134. o.

– **Hangzó kép:** zenei improvizáció, a teremtés ábrázolása dallamos és egyéb ritmushangszerekkel.

– **KINETIKUS:**

Identifikációs játék: Fontos, hogy a résztvevők ne figyeljék egymást és ne hasonlítsák magukat össze másokkal

Gyakorlat zenével: A testünk és a kezünk segítségével ábrázoljuk a teremtés egyes motívumait:

„*Akkor forrás fakadt a földből*” a kezünk és a testünk mozgásával ábrázoljuk, ahogy a mélyből előtör a víz és szétfolyik

„*S növesztett az Úr Isten a földből mindenféle fát*” letről, nagyon apró mozdulatokkal növények nőnek ki a földből, melyeket a testünkkel és a kezünkkel formálunk meg

„*Az Úr Isten megalkotta a földből a föld minden állatát és az ég összes madarát*” mindenki egyfajta állatot ábrázol a mozgásával, az egyik repül, a másik úszik, a harmadik ugrál, a negyedik csúszik-mászik, az ötödik szökell, stb.

„*Megalkotta tehát az Úr Isten az embert*” az emberre jellemző testtartás, járás, stb. ábrázolása.

A teremtés kertje: Ha van rá lehetőség, a résztvevők menjenek ki a természetbe, válasszanak maguknak egy virágot, üljenek le él és csendes meditációval szemléljék 20 percig. Ne akarjanak semmit, csak nézzék. Közben rajzolják le. 20 perc után gyűljenek össze, és ábrázolják mozgással, ahogy a választott virág kibújít a földből, leveleket hajt, virágot növeszt. Miután mindenki „eljátszotta” az ő virágját, egyenként mondják el, hogy milyen virág volt, és miért azt választotta.

A teremtés kertjében minden növénynek helye van, a bogáncsnak is, a csalánnak is. A teremtés kertjében mindnyájunknak helyünk van, bármilyenek vagyunk is. Egymásban, az ábrázolt virágban rácsodálkozhatunk a másik szépségére, a teremtett világ sokféleségének gazdagságára.

Az ember teremtése: „Isten Lelke lebegett a vizek felett”

A résztvevők a padlón fekszenek, egy valaki oldalt áll egy piros selyemkendővel, ő jelképezi a Lelket. A padlón fekvők agyaggombóccá válnak, a kendős pedig táncos mozdulatokkal körbe-körbe jár, megérinti őket, ők pedig lassan emberi alakká formálódnak a Lélek érintésére, kezük lábuk formálódik, mozogni kezd, lassan felülnek, felkelnek, tesznek néhány lépést.

Amikor a Lélek elkezd táncát, lehet hozzá zenét tenni, ajánlott zene Vivaldi: Fuvola – hegedű kettősverseny, D dúr concerto 1. tétel, Tartini F Dúr fuvolakoncert 3. tétel.

Mindkét mozgásábrázolás egy nagy közös tánccal fejeződhet be.

D.) Óravázlat

<i>Feladat</i>	<i>Módszer</i>	<i>Eszközök, idő-tartam</i>
1. Ének: Alleluja	ének hallás után	Áldjad én lelkem az Urat, 26. o. , 5 perc
2. Teremtő – teremtés - teremtmény A teremtéstéma elmélyítő, kreatív feldolgozása az integratív módszerrel (Közös utunk a Bibliához, 61. o.) Az óravezető bevezető gondolatai, lásd Alapgondolat, Bevezetés 1.	Az óravezető bevezető szavai	5 perc
3. A különféle lehetőségek megismertetése a kiscsoportos munkához Verbális – Vizuális – Auditív - Kinetikus Lásd Bevezetés 2.	Csoportos munka az óravezető irányításával	jegyzetfüzet, ceruza 5 perc
4. A téma feldolgozása a négyféle megközelítésben	kiscsoportos munka	Lásd Bevezetés 2., 50 perc
5. Plénum: A kiscsoportok beszámolója, az alkotások bemutatása	Csoportos munka az óravezető irányításával	45 perc
6. Közös ima, ének	Kötetlen ima	gyertya, gyufa 10 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában „**Élő Ige**” címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a hetvennyolcadik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2012. július. 29.

Szeretettel:

Vágvölgyi Éva óravezető
Tarjányi Béla szakmai vezető

A bizalom ereje

A kánai menyegző (Jn 2,1-12)

Ebben a gyönyörű történetben Jézus megold egy kínos helyzetet, amikor örömnépen elfogy a bor, s ami elsősorban a vendéglátóknak, de mindenki számára kellemetlen, kínos lett volna, lehetett volna, s mindez Jézus anyjának, Máriának a közbenjárására történik. Ő kéri meg Jézust, hogy segítsen. Nagyon érdekes ez a kis részlet ebben a történetben. Mária az, aki észreveszi a gondot, és nem is kéri Jézust tulajdonképpen, csak jelzi neki. Persze ez már valójában burkolt kérés, de Jézus érdekes módon elhárítja magától a kérést. Ami számomra igazán érdekes, az a következő, Mária – mintha Jézus megígérte volna –, máris szól a szolgálóknak, hogy Jézus parancsát teljesítsék, Jézus kérni fogja őket. Jézus elhárította a kérést, de Mária – mintha Jézus megígérte volna –, tudja, hogy Jézus segíteni fog.

Ennek kapcsán nagyon tanulságos áttekinteni az evangéliumokat, hogy Jézust, amikor segít, hogyan kérik az emberek, és ő miért teljesíti a kéréseket. Sokféle módon kérték Jézust: kérték vitatkozva, érvelve, kérték kétségbe esetten, kérték csöndben, némán, kérték neheztelve. Ha sorra veszik ezeket a helyeket, mindegyikben meg fogjuk látni, hogy mindig jelen van a kérőnek a maradéktalan, feltétlen bizalma Jézus iránt. A kafarnaumi százados kéri, hogy szolgálját gyógyítsa meg Jézus, de hozzáteszi, hogy nem is kell eljőnnöd, hiszen „én is hatalom alatt álló ember vagyok, szolgálaim vannak, és ha egyiknek azt mondom, gyere, jön, a másikkal azt mondom menj, akkor elmegy”. Jézus látja ezt a hitet, ezt a bizalmat egy idegen századosban, aki nem is tanítvány, látja, hogy ennyire bízik benne. Vagy pedig a kánaáni asszony, akit Jézus elutasít azzal, hogy csak a zsidókhöz, Izrael fiaihoz kapott küldetést, de az asszony azt mondja: ó hát azért, ha vendégségben vagyunk, lakomázunk, akkor a kiskutyák is kapnak az ételből, a lehulló morzsákból. Érvel, és ebben is azt látja Jézus, hogy ez az asszony pogány léteire mennyire bízik őbenne. Volt, amikor ijedten, kétségbe esetten kérték Jézust valamire, gondoljunk a tanítványok esetére a viharban: 'Ments meg Uram, mert elveszünk!' Nem volt itt szerény fohászokodás, tisztelettudó kérés, könyörgés, hanem kétségbeesett kiáltás – és Jézus segített. És Lázár

feltámasztása hogyan történik? A nővére, Mária mintegy szemrehányóan mondja Jézusnak: 'Ha itt lettél volna, nem halt volna meg a testvérem!' – erre Jézus indul, megkeresi a halottat, és feltámasztja. Olyanok is voltak, akik cselekedettel, magatartásukkal kérték Jézus segítségét. Gondoljunk csak azokra, akik az inaszakadtat felvitték a háztetőre, kibontották a tetőt, és leeresztették a beteget Jézus elé. Jézus látva a hitüket, bizalmukat, meggyógyította az illetőt. Ugyanígy a vérfolyásos asszony is: hatalmas tömeg veszi körül Jézust, nem tud odamenni, mégis odafurakszik, mondván: 'ha csak a ruhája szegélyét érintem is, meggyógyulok' – és meg is gyógyul.

Mindegyik eset, kérés a bizalomnak, a Jézus iránti feltétlen bizalomnak a kifejezése, még a bűnös asszonyé is, aki azzal kéri bűnei bocsánatát, hogy csókolgatja Jézus lábát, megkeni illatos olajjal – ott könnyez, nem szól egy szót sem. És mi Jézus válasza? 'Bűnei bocsánatot nyernek, mert nagyon szeretett.' Vagy Zakeus, aki fél odamenni a Jézus ünneplő tömegbe, mert fél, hogy kigúnyolják, megdobálják – ezért felmászik egy fára, onnan lesi Jézust, mert szeretne vele találkozni. Mennyi-mennyi módja van a kérésnek – és Jézus mindezeket meghallgatja. Ezzel mutatja meg, hogy Isten is és ő is milyen komolyan veszi a mi bizalmunkat, bárhogyan fejezzük is ki azt. Látuk, Mária csak annyit mond: 'Nincs boruk'. Jézus válasza kapcsán szinte látom Mária arcán azt a halvány, kedves mosolyt, ami azt fejezi ki: 'úgyis tudom, hogy segíteni fogsz.' És már mondja is a szolgálknak, hogy figyeljtek Jézusra, tegyétek, amit mond...

Jézus bátorít bennünket, hogy kérjünk. Bátorít bennünket nagyon sokszor, és az evangéliumokban azt látjuk, hogy teljesíti is a kéréseket, azokét, akik nagy-nagy bizalommal, feltétlen bizalommal fordulnak hozzá. De miért van az, hogy kérnünk lehet és kérnünk kell? A mohamedánok úgy tartják, nem kell Istentől semmit sem kérni, hiszen ő úgyis tudja, hogy mire van szükségünk, és mivel ő jó, meg is adja azt nekünk. Izraelita zsidó testvéreink az Ószövetség alapján azt mondják, Isten megáld bennünket, teljesíti kéréseinket, vágyainkat, ha megtartjuk az ő parancsait. Jézus viszont azt mondja, hogy kérjünk, teljes bizalommal. Lehetsz bűnös, lehetsz gyöngye, kérhetsz így, kérhetsz úgy, magatartásoddal, gondolatban, imával, könyörögve, vitatkozva, vagy csöndben, szenvedve 'Uram, segíts!' – csak egy

a fontos, hogy Jézus lássa a bizalmunkat. Ha látja azt, akkor eldönti szerető testvérünként, atyaként, hogy hasznos-e számunkra és a világ számára az, amit kérünk, és ha igen, akkor teljesíti.

Csodálatos dolog az, hogy kérhetünk Istentől, imádkozhatunk, kérhetünk dolgokat, és Isten bizalmunkat látva kérésünket teljesíti is. Nem más ez, minthogy mi így veszünk részt a világ életének alakításában. Így is: nem csak tetteinkkel, jócselekedeteinkkel, szavainkkal, munkánkkal, hanem azzal is, hogy azokat a dolgokat, amiket mi nem tudunk megtenni, kérhetjük Istentől, és ő megteszi, megadja. Így von bele Isten a világ sorsának alakításába, így is, az imánk által. Különösen jó ezt tudni, hiszen sokan vagyunk bajban, betegek, sokan szenvedünk mások gonoszságától, megbántásoktól, a helyzettől, és nem tudunk rajta változtatni. Isten azonban azt mondja: kérjünk. Jézus pedig megmutatta, hogy érdemes kérni, mert Isten hajlandó, sőt akarja teljesíteni mindazokat a kéréseinket – és fogja is teljesíteni – amelyek az ő akaratával egyeznek, és a mi javunkra válnak.

KÖNYVISMERTETÉS

RUDOLF SCHNACKENBURG: *Jézus Krisztus személye a négy evangélium tükrében*, L'Harmattan Kiadó, Budapest 2010, 312 oldal.

Rudolf Schnackenburg a zsinat utáni időszak egyik legkiemelkedőbb katolikus szentírástudósa. Nyugdíjba vonulásáig (1985) a würzburgi egyetemen volt az újszövetségi exegézis professzora. Mind kommentárjaival, mind pedig monográfiáival (főleg az Újszövetség erkölcsi tanításáról írt kétkötetes művével) méltán szerzett nemzetközi elismerést. A most bemutatásra kerülő műve német nyelven először a *Herders Theologischer Kommentar zum Neuen Testament* kommentársorozat kiegészítő köteteként jelent meg (1993), de később kisebb formátumban, önálló kötetként is kiadták (1998). A könyv jelentőségét mutatja, hogy XVI. Benedek pápa is hivatkozik rá *A Názáreti Jézus* című könyvének bevezetésében (sőt úgy tűnik, hogy Schnackenburg könyve némiképp ösztönzőleg is hatott a pápára). Az ismertetésem alapjául szolgáló magyar fordítást Szegedi Iván készítette.

Schnackenburg rögtön a könyv elején közli, hogy nem a történeti beállítottságú Jézus-kutatás megszokott módszereivel kíván Jézus személyéhez közeledni. Célja nem az, hogy az evangéliumi anyagban szétválassa egymástól a történetileg hiteles részeket és az ősegyházi értelmezéseket, s így jusson el az ún. „történeti Jézushoz”. A német exegéta elismeri ugyan a történeti kutatás létjogosultságát és szükségességét, de nem tartja azt teljesen kielégítőnek. A történeti kutatás egyrészt nem vezetett egyértelmű eredményekhez, másrészt nem is a legalkalmasabb Jézus személyének megértéséhez, hiszen olyan módszerekkel dolgozik, amelyeket a történelemtudomány általánosan alkalmaz, de amelyek oly rendkívüli személyre vonatkozólag, mint a Názáreti Jézus, egyáltalán nem elegendők. „Mert Jézus nem olyan típusú személyiség, mint Julius Caesar, Napóleon vagy a történelem más nagyjai, akik a világtörténelem folyamatába illeszkednek. Jézus áttöri és felülmúlja a történelmet” (18. old.). Mivel Jézus személyét csak a hit fényében szemlélve lehet igazán megérteni, a szerző az evangélisták hitbeli látásából indul ki, amely történeti alapokon nyugszik, de amely a konkrét ősegyházi körülményeknek és az olvasók sajátos helyzetének megfelelően különböző Jézusképek megrajzolásához vezetett. „A történelmi Jézust, aki valamenyny evangéliumnak kiindulópontja, s akire az evangélisták húsvét utáni nézőpontból tekintenek vissza, mind a négy evangélium más-más módon ábrázolja. S minthogy az evangélisták szemlélete szerint a történeti Jézus és a hit Krisztusa nem különíthető el egymástól, tekintetük Jézus Krisztus alakjának a teljességére szegeződik, ámde minden evangélium a maga sajátossága szerint láttatja őt” (23. old.). Schnackenburg éppen azt kívánja bemutatni, hogy a Jézus Krisztusról megrajzolt evangéliumi képek milyen mértékben egyeznek meg, illetve térnek el egymástól.

A könyv ennek megfelelően az egyes evangéliumok sajátos krisztológiai szemléletmódjának, lényegében az evangéliumok krisztológiájának a bemutatását tartalmazza. Mindenekelőtt az anyagelrendezésben megmutatkozó teológiai tervet és a krisztológiai fenségcímet – Messiás, Emberfia, Isten Fia, Fiú, Úr – vizsgálja. Persze az egyes evangéliumok sajátos témái is a figyelem középpontjában állnak. Márknál a messiási titok, Máténál az Oszövetség beteljesítése

és egy magasabb fokú igazság hirdetése, Lukácsnál a Szentlélek szerepe, az irgalmas Üdvözítő alakja, a kegyelem és az üdvösség egyetemessége, valamint az imádság témái mondhatók különös jelentőségűeknek. János evangéliumában a preegzisztens és emberré lett Logosz mellett Jézus úgy nyer bemutatást, mint „Küldött”, Fiú, a mennyből alászálló és a mennybe emelkedő Emberfia, eszkatológikus Próféta és az Isten Báránya.

Az elemzés után Schnackenburg arra a végkövetkeztetésre jut, hogy a négy evangélium Krisztus-képe, minden tagadhatatlan különbség ellenére, ugyanazon a hitbeli meggyőződésen alapul, hiszen az egyes evangéliumok krisztológiájának ugyanazok az alapelemei: 1. Jézus az ószövetségi próféták által megígért, és a végidőre várt Messiás. De a korabeli zsidó várakozásoktól eltérően ő szenvedő Messiásként jelenik meg, aki életét adja az emberek üdvösségéért. 2. Jézus az Isten Fia, akinek eredete Istenben van s aki egyedülálló kapcsolatban áll az Istennel. 3. Jézus az üdvösségszerző, az emberek testi-lelki orvosa, aki az elveszett megkeresésén és megmentésén fáradozik, s aki mindenki számára az üdvösség közvetítője. 4. Jézus az „egészen más”, akit nem értenek meg s nem talál otthonra, aki új, az emberek számára meglepő és kihívó módon nyilatkoztatja ki az Istent, ugyanakkor abszolút igénnyel lép fel az önmagukba zárkózott emberekkel szemben.

Könyvének végén *Schnackenburg* professzor kijelenti: „Hálásnak kell lennünk, hogy birtokában vagyunk a négy evangéliumnak, amely más-más nézőpontból hozza közel hozzánk Jézus személyét. A négyformájú evangélium hosszú időszakon ível át, és Jézus Krisztus egyetlen evangéliumát tanúsítja az előrehaladó időben” (307. old.). Mivel a könyv nagy segítség abban, hogy az egyes evangéliumok krisztológiáját mélyebben megismerjük, *Schnackenburg* professzornak is hálásak lehetünk. Tudományos megalapozottsággal, ugyanakkor személyes elkötelezettséggel megírt műve egyértelműen tanúsítja meggyőződését: csak a négy evangélium által, azok sajátos Krisztus-képét tiszteletbe tartva, juthatunk el a „hiteles” Jézushoz.

Kocsis Imre

TÁRSULATUNK ÉLETÉBŐL

Meghívó – A Bibliatársulat vezetősége nevében Társulatunk minden tagját tisztelettel és szeretettel meghívom a Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat 2012. évi I. rendes közgyűlésére, amelyet 2012. szeptember 8-án fél 5 órától tartunk a budapesti Bibliaközpontban (Bp. VI. ker. Teréz krt. 28.I.6.).

- Napirend: 1. A Számvizsgáló Bizottság beszámolója
2. Beszámoló a 2011/2012-es munkaév tevékenységéről
4. A 2012/2013-as munkaévre vonatkozó tervek ismertetése
Tarjányi Béla ügyvezető elnök

Várható, hogy ez az első közgyűlés nem lesz határozatképes.

A **második rendes közgyűlést** szeptember 29-én szombaton délelőtt fél 11 órára hirdetjük meg (ez a második közgyűlés a résztvevők számától függetlenül határozatképes lesz):

Meghívó – A Bibliatársulat vezetősége nevében Társulatunk minden tagját tisztelettel és szeretettel meghívom a Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat 2012. évi **II. rendes közgyűlésére**, amelyet 2012. szeptember 29-én de. fél 11 órától tartunk a budapesti Bibliaközpontban (Bp. VI. ker. Teréz krt. 28.I.6.).

- Napirend: 1. A Számvizsgáló Bizottság beszámolója
2. Beszámoló a 2011/2012-es munkaév tevékenységéről
4. A 2012/2013-as munkaévre vonatkozó tervek ismertetése

A közgyűlés előtt 10 órákor szentmise keretében adunk hálát Istennek, és kérjük továbbra is áldását munkánkra.

Szeretettel várjuk minden kedves Tagtársunkat!

Budapest, 2012. július 29. Tarjányi Béla ügyvezető elnök

Hitoktatók továbbképzése Sátoraljaújhelyen – Az Egri Hitoktatói Bizottság felkérésére Társulatunk munkatársai tartották meg április 14-én Sátoraljaújhelyen az egri egyházmegye hitoktatók tavaszi továbbképzését.

Vágvölgyi Éva főtitkár, a továbbképzési csoport vezetője a Főparancsról tartott érdekes előadást. Az előadás bevezetőjeként a Szentfölddel és Jeruzsálemmel ismerkedhettek meg a résztvevők. A vetítéssel összekötött élménybeszámoló érdekes és izgalmas volt. A vetítés végén, egy korhű maketten kézzel fogható közelségbe került a hitoktatókhoz a Jeruzsálemi Templom. A rövid szünet után a hitoktatók kiscsoportos munka során összehasonlították Márk evangélium verseit (Mk 12,28-34) a MTörv 6,1-9 verseivel. A Szentírás szövegével való munka feladata az azonosságok és a különbségek megkeresése volt. A csoportok újszerű és mély gondolatokkal gazdagodtak, amiket a közös megbeszélés során megosztottak egymással.

Gelley Anna irodavezető a Biblikus figurákkal ismertette meg a résztvevőket. Előadásának első részében a figurák történetét, elkészítésük módját, lehetőségét mutatta

be. A gyakorlatban történő felhasználásról személyes tapasztalatot szerezhetett mindenki. A bibliai szöveg Lukács evangéliumából az Emmauszi tanítványok útja volt (Lk 24,13-36). A szöveggel most is kics csoportban foglalkoztak a hitoktatók, majd három asztalon három jelenetet állítottak be a figurák segítségével. A téma: az Igeliturgia, az Eucharisztia és az Egyház voltak. A kreatív munka felpezsdítette a résztvevőket, és igen érdekes meglátások születtek. *(Gelley Anna)*

A továbbképzés után a Hitoktatási Bizottság vezetője külön levélben köszönte meg munkatársaink közreműködését, jelezve, hogy a résztvevők számára igen érdekes és hasznos volt ez a foglalkozás.

Lelkipásztorok továbbképzése a Kaposvári Egyházmegyében – *Varga László* irodaigató meghívására Társulatunk vezetője, *Tarjányi Béla* tartotta a Kaposvári Egyházmegye papságának továbbképzését Kaposváron (máj. 7.) és Nagykanizsán (máj. 8.). A továbbképző előadást („Kísértők a Bibliában”) és az azt követő film-

vetítést nagy érdeklődéssel fogadta a lelkipásztorkodó papság mind Kaposváron, mind pedig Nagykanizsán.

Nyugdíjazás – Társulatunk ügyvezető elnöke augusztus folyamán tölti be 70. életévét. A budapesti Hittudományi Kar hagyományos rendje szerint ez azt jelenti, hogy **Tarjányi Béla** 42

év biblikus tanári működés után nyugdíjba vonul f. év aug. 31-én. Nyugdíjbavonulása alkalmából a Katolikus Rádióban összefoglalta eddigi életútját (meghallgatható az interneten: www.katolikusradio.hu, Archívum, júl. 22. du. 15.30 és este 22.30-kor).

Örömiinkre szolgál, hogy munkakörét Kocsis Imre biblikus provesszor veszi át, aki Egerben és Vácott már több évtizede oktatta a szentírástudományt, és számos biblikus szakkönyvet publikált.

Tagságunk egy kis csoportja minden második héten pénteken du. 5-6-ig a Bibliaközpontban **imaórát** tart, hogy Isten áldását kiesdje munkánkhoz, és imáiba foglalja minden egyes társulati Tagunk, Jótevőnk és Olvasónk személyes problémáit, gondjait. Kérjük, a távolból is kapcsolódjanak be ebbe a közös imába. Az imaórák időpontja és az elmélkedések témája: aug. 17.: Róm 14,5-8; aug. 31.: Róm 14, 10-13; szept. 14.: Zsid 11, 1-3; szept. 28.: Jn 6, 29; okt. 12.: Jn 11, 25-27; okt. 26.: 1 Ján 3, 23; nov. 9.: 1 Ján 5, 1-4; nov. 23.: Jn 20, 24-29; dec. 7.: Róm 10, 9-13; dec. 21.: 1 Tim 6,12; 2013. jan. 4.: Gal 2,20.

Szeretettel hívunk a közös imára (a helyszínen vagy a távolból bekapcsolódva) minden kedves társulati tagot és érdeklődőt!

ÚJDONSÁG!

Kocsis Imre: **BEVEZETÉS AZ ÚJSZÖVETSÉG KORTÖRTÉNETÉBE ÉS IRODALMÁBA I-II.** (Sz.I.T., 274 o.)
Ld. a honlapunkon, www.biblia-tarsulat.hu.

KIADVÁNYAINK – HASZNOS AJÁNDÉKOK

„MINDENKINEK MINDENE LETTEM” – Emlékeink Mihály atyáról – a 25 éve elhunyt Opálény Mihályról. Ára: ---

BALÁS BÉLA: KIS IDŐ – Egyháztörténelmit vázlatok. Érdekfe-
szítő áttekintése az Egyház 2000 éves történetének. Ára: 980,- Ft.

**SZENTFÖLD – DVD – „JÉZUS SZÜLŐFÖLDJÉN MEGSZÓLAL
AZ ÖRÖMHÍR”** – kb. 1000 színes kép, közben az adott helyekhez
kapcsolódó szövegek hallhatók. Ára: 1600,- Ft.

PÁL APOSTOL NYOMÁBAN – DVD – „A KÖVEK ÜZENETE”
– a Pál apostollal kapcsolatos kis-ázsiai helyszínek. Ára: 800,- Ft.

A SZENTFÖLDÖN – JÉZUS LÁBA NYOMÁN – DVD – felvéte-
lek és ismertetés a legfontosabb evangéliumi helyekről. Ára (szö-
vegkönyvvel): 1.600,- Ft.

KOPT KOLOSTOROK EGYIPTOMBAN – DVD Videók és
Vágvölgyi Éva felvételei. A DVD ára: 800,- Ft.

EGY CSODÁLATOS ORSZÁG: EGYIPTOM – DVD Vágvölgyi
Éva felvételeivel. A DVD ára: 800,- Ft.

ÉLETÜNK KRISZTUSSAL – DVD – Tarjányi Béla három elő-
adása. Ára: 800,- Ft.

A BIBLIA SZEREPE LELKI FORMÁLÓDÁSUNKBAN
Tarjányi Béla előadása. Ára: 800,- Ft.

MAGYARSÁGUNK ÉS A BIBLIA – CD Ára: 600,- Ft.

IMRE BÁCSI ELBESZÉLI ÉLETÉT – DVD – Mócsy Imre S.J.
atyáról. Ára: 800,- Ft.

VÍZ, VÍZ, VÍZ – Vágvölgyi Éva elmélkedése. Ára: 800,- Ft.

A DVD-k és CD-k megvásárolhatók a Bibliaközpontban:

1066 Bp. Teréz krt. 28. I/6., nyitva: H-Cs 9-17.

Tel: 332-22-60, E-mail: jeromos@biblia-tarsulat.hu

Verbum Domini

*Egy példány ára 250 Ft
az évi négy szám 1000 Ft (+ postaköltség)*

Tintoretto: Az állatok teremtése

manet in aeternum
